

Naujienu Antroji Dalis

NR. 470

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XV METAI

KALBOS DALYKAI **Dienų Skeveldros**

Tvarko:
P. JONIKAS

Kalbininko Prano Skardžiaus sukaktis

Zinomajam lietuvių kalbininkui prof. dr. Pranui Skardžiui sukako 60 m. amžiaus.

Pr. Skardžius gimė 1899 m. kovo 26 d. (senuoju kalendorium) Subačiuje, kur ir pradinį mokslą ėjo. 1912-14 m. mokėsi rusiškoje Panevėžio keturklasėje miesto mokykloje. Per karą nutrauktą mokslą jis baigė 1922 m. Panevėžio gimnazijoje. 1923—25 m. Lietuvos Universitete Kaune studijavo baltistiką, lyginamąją kalbotyrą ir lietuvių literatūrą. Čia jam teko klausyti K. Būgos ir J. Jablonskio paskaitų. 1925—29 m., gavęs švietimo Ministerijos stipendiją, Pr. Skardžius studijavo Leipzigo universitete (kur, be kitų, dėstė J. Gerulis ir R. Trautmannas) baltų kalbotyrą, šalia to, slavų kalbotyrą, filosofiją ir lyginamąją kalbotyrą.

Leipzige baigęs mokslą daktaro laipsniu, Pr. Skardžius grįžo į Lietuvos Universitetą, kur jam teko būti Lietuvių Kalbos katedros vedėju ir dėstyti eilę lietuvių kalbotyros ir jos padedamųjų mokslų dalykų (kaip lietuvių kalbos istorinę gramatiką, lietuvių kalbos istoriją, rusų bei lenkų kalbų istoriją ir kt.). 1940 m. Humanitarinių Mokslų Fakultetui išsikėlus į Vilnių, ir Pr. Skardžius perėjo į Vilniaus Universitetą. 1944 m., grįžtant bolševikams, pasitraukė į Vakarų. Kurį laiką po pastarojo karo profesoriavo Tuebingeno universitete, dėstydamas lietuvių bei baltų kalbotyros dalykus.

1949 m. atvyko į JAV, kur kelerius metus dirbo fabrike, kol, išėjęs bibliotekininkystės kursą Western Reserve universitete (Cleevlande), perėjo dirbti į Kongreso Biblioteką Washingtone.

Šalia universitetinio darbo, Pr. Skardžius skyrė nemažą laiko mokslinių veikalų rašymui, kurių jis palyginti nemažą yra paskelbęs.

Be eilės straipsnių Lietuvos ir užsienio kalbotyros žurnaluose, jis yra išleidęs atskirai tris stambius veikalus.

Pirmasis jo veikalas tai jo Leipzigo universitete parašyta disertacija "Die slawischen Lehnwörter im Alllitauischen" (Kaunas, 1931). Joje, šalia istorinio įvado, pateiktas platus žodynas slaviškųjų lietuvių kalbos skolinių, randamų mūsų senoviniuose raštuose. Du-

domos ne tik slaviškosios lytys, iš kurių tie žodžiai lietuvių skolinti, bet taip pat aiškinamos lietuvių persidirbtos bei pakeistos jų formos.

Antrasis jo veikalas skirtas "Daukšos akcentologijai" (Kaunas, 1935). Tai jo habilitacinis darbas, kuriame autorius nagrinėja Mikalojaus Daukšos (1527/28—1613) raštų kirtį bei priegaidę, jo senybinės ir naujybines akcentologijos lytis, plačiai naudodamasis šių dienų lietuvių kalbos tarmių duomenimis ir prireikus lyginamas su kitomis indoeuropiečių kalbų (pirmiausia, baltų) akcentologinėmis lytimis. Šia savo studija autorius atliko labai reikalingą lietuvių kalbos istorinės akcentologijos darbą, nes, stengiantis ką mūsų akcentologijoje aiškinti istoriškai, visų pirma tenka išsinauginėti kirtį ir priegaidę Daukšos, kuris pateikia seniausią ilgą ištaisai kirčiuotą lietuvišką tekstą.

Trečias ir didžiausias Pr. Skardžiaus veikalas yra "Lietuvių kalbos žodžių daryba" (Vilnius, 1943). Joje autorius daug plačiau ir pagrįsciau, negu kas nors kitas iki tol, nagrinėja vad. vardažodžių ir veiksmažodžių darybą, jų priesagas bei kamiengalius, remdamasis gausia tarmių ir raštų medžiaga, pirmiausia ją aiškindamas iš pačios lietuvių kalbos, o toliau taip pat lygindamas su atitinkamais baltų ir kitų indoeuropiečių kalbų duomenimis. Šis jo veikalas plačiai cituojamas ir kitų tautų lyginamosios indoeuropiečių kalbotyros atstovų.

(Tęsinys 4-me pusl.)

1.

Lyja. Jau antra diena tas pats rūškanas dangus. Is tyla. Rodos, girdi per stiklą sliuogiantį lietaus lingų lašą. Lyja. Ir gerai. Pajvairini žmogus laiką... sena, užsilikusia, neį... vairia literatūra. Va, susikaupiau ir perskaiciau "draugo" A. A. Surkovo "pranešimą" TSR rašytojų III suvažiavime (Maskvoj, gegužės mėn.). "Pranešimas" yra "sutrumpintas", nes įtilpo į "Literatūros ir Meno" Nr. 21. Kone pats vienas užima 1, 2, 3 ir pusę 4-tojo psl.

Zinant bolševikinę pavar-džių gradaciją, iškart pasigėndi žmogus V. Putino - Mykoliaičio. "Respublika" premijavo (už "Sukilėlius"), bet vyriausioji okupacijos būstinė (sutrumpintai: Kremlius!) "iš-zeidė" (operą, perdirbtą iš "Sukilėlių" supeikė; ir, be to, laikas eina metais, o "Sukilėlių" II dalies nebesigirdi!).

Surkov teikėsi kilsteri tik šiuos ištikimuosius: Baltušį, Venclovą, Marcinkevičių, Gričių, Kubilinską ir Korsaką. Nieko daugiau iš "respublikos".

Ziūriu į nuotrauką "Lietuvių rašytojai — delegatai suvažiavimo salėje Kremluje" (A. Dartiano — Maskva — nuotr.). Atpažįstu Teofilį iš Tauragnų (Tilvytį), Mozoriūną, Bieliauską, Reimerį (kiti dingę... spautuvės dažuos). Visi, vargšai kolegos, su klausikliais (anot "Dabartinės liet. kalbos žodyno", "Klausymo prietaisais"). Deja, tie klausikliai rašytojui tinka, grubiai tariant, kaip kiaulei balnas, kaip, padėti švelninant, žirgum pančiai. Čia nesijuokiam, čia užjaučiama ir pasišlykštima rašto brolių pajungimu partijai. Visų veidai lyg laidotuvėse, arba — per rašo-

muosius egzaminus (arba: kadru skyriuje anketas užpildant).

Ziūriu į nuotrauką ir — prisimena V. Krėvės "Išsibarė". Šią novelę "Naujienu" skaitytojais atsimena iš nesenu dienu, kai Vatikanas "reformavo" Lietuvos pasiuntinybę. Dr. Karvelis vyko audros sukelti, o nuvykęs paprašė palaiminimo. Ta proga kažkas ir pasiūlė perspausdinti Krėvę. Tikty ji ir po Mielėlaičio pranešimo Kremlui.

Be kitų, pats T. Tilvytis į "Liter. ir Meno" Nr. 19 įdėjo str. "Trečiąjį visasąjunginį rašytojų suvažiavimą pasitinkant — Kai kurios mintys ir pastabos". Anot jo, "valstybinis reikalas", kad "visasąjunginiam skaitytojui turi būti žinoma visa, kas yra geriausia kiekvienoje nacionalinėje literatūroje". Toliau pažodžiui:

"Knygų leidimo praktikoje šia prasme ne viskas tvarkoje. Tarybų Lietuvos dvidešimtmečio sukakties išvakarėse toli gražu dar ne visa, kas yra gera lietuvių literatūroje, jau atskleista ir pateikta rusų kalba. Žemaitės, kuria ne tik žavisi, bet stebisi milijoninis skiatytojas, tėra išleistas vienatimis. Nepilnai težinomi Vieuolis, Simonaitytė, dar mažiau Lazdynų Pelėda, Vaižantas, Krėvė ir daug kitų praeities klasikų. Pagaliau toli gražu nepilnai ir nekokybiškai išversta P. Cvirkos, S. Nėries kūryba. Mažai visasąjunginis skaitytojas supažindinamas su pastarųjų metų lietuvių literatūros neabejotiniais pasiekimais, su naujai, talentingai pasireikusių autorių kūryba. Šis klausimas yra paliktas daugiau negu savieigai: mūsų organizacijoje ir leidyklose dažnai laikoma normaliu dalyku patiems autoriams tartis su leidėjais ir leisti pirmus pasitaikiusius kūrinius. Neretai čia nulemia asmeniškios autorių ir redaktorių pažintys. Broliškų tautų literatūros leidimo klausimas taip pat turėtų būti iškeltas ir apsvarstytas visasąjunginiame rašytojų suvažiavime".

Buvęs "Kuntaplio" redaktorius, dabar visokeriopas "liaudies (skaityk: okupantų) atstovas" ir to pat verslo dainius T. Tilvytis graudeno "Literatūros ir Meno" skaitytojus, kad

"Niekas taip nekeršija ra-

(Tęsinys 2-me pusl.)

Adomas P. Jastas

ŪKANOS

Taip gula ilgesį naktelė,
pro kraują spengia įkyriai! —
Pabunda ūkanos ir kyła,
ir sunkiai gėsta žiburiai.

Girdi — skardena tamsūs kryžiai
ir šaukia akmenys gyvai:
visi keliai ir dienos grįžta,
kur dar nebūdamas buvai...

Ir nuteškens gyvasai kraujas,
gal nežinion šauksmu nigrims —
paliks ir sielvartą ir džiaugsmą
žydrinės paukščiams — debesims.

Ar ten — sakyk — į didį kelią
mus kitos dienos išsives? —
Kas patikės — suplauks dar kraujas
į mūsų džiaugsmo grįžtuves!

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

šytojui, kaip... apsidraudė-
liškas skaitalo paminimas".

Nuvyko į Kremlį ir — "iš-
sibarė"! Čia tik trupinėliai iš
vergiškos rašytojų delegaci-
jos pirmininko Ed. Mieželai-
čio kalbos, tartos V. 20 d.:

"Man atrodo, nėra atsilik-
tinis mūsų (skaityk: oku-
puotos Lietuvos) atsilikimas
meninės formos srityje".

"Man atrodo, mūsų poezi-
ja dar negali pasigirti dide-
liais laimėjimais".

E. Miežėlaitis "atgavo drą-
są", kai priešėjo prie "rok-an-
rodo", t. y. kaltinimo kiltiems,
visų pirma mums, kurie trem-
ty gyvi ir už tikros literatūros
gyvybę pasisakantys. Paskai-
tykime, ką porino "drg." Mie-
žėlaitis:

"anapus vandenyno sau-
jelė pabėgėlių, saujelė bur-
žuazinių nacionalistų begė-
diškai mus šmeizia, juodina
viską, kas mums šventa ir
brangu.

Kad ir ką mes bedarytu-
me gero — iš visko šie ponai
juokiasi ir tyčiojasi, viską
mėgina pažeminti. Aš ne-
liesiu kitų gyvenimo sričių,
paliesiu literatūrą. Čia da-
lyvaujantis kolega Bonoskis
neleis man jūsų suklaidinti,
jis tegali patvirtinti, kaip
šlykščiai šie reakciniai vei-
kėjai elgėsi Vengrijos įvy-
kių metu. Lietuvos buržuaz-
iniai nacionalistai užsieny-
je, puoselėję svajonę apie
ideologinę infiltraciją, vi-
saip juodino mūsų literatū-
ros laimėjimus, šmeižtu,
šantažu, grasinimais ir dva-
siniu teroru mėgino sukelti
mūsų rašytojų tarpe sumiši-
mą, pasėti juose piktą abe-
jonų sėklą."

Ačiū už tokias šaujas re-
komendacijas. Bet, "drg."
Eduarde (kaip anas karalius
dėl žmonos, taip pats dėl įsi-
teikimo okupantams tautą pa-
miršęs), kas verčia visa tai
pasakoti net "visasąjunginia-
me" rašytojų (ne: NKVD!)
suvaižiavime?

Ak, i-š-s-i-b-a-r-ė! Baimė
klesti anapus, baimė "visasą-
junginiu" mastu...

2.

Kaip V. Reimeris "Delegato
įspūdžiuos" rašo:

"Rašytojas F. Panfiorovas
tribūnoje pakėlė į viršų žė-
rintį metalo gabalą. Tai
buvo švino rūdos atlauža,
kurią rašytojas gavo iš toli-
mo Sibiro vietovės, taip ne-
seniai dar buvusios neįžen-
giamu, nežinomu užkam-
piu."

Vai rašto brolau Vacy Rei-
merie, ar žinai, kodėl ana švi-
no rūdos atlauža žėrėjo? Ma-
nai, kad nuo sustiprintų
Kremliaus salės prožektorių?
Reikėjo prieiti ir iš arčiau
pažvelgti, nes tiesa yra viena
ir nepakeičiama:

— ant švino rūdos atlaužos
žėrėjo lietuvių, Sibirian iš-
tremtų kaip vergų, kraujo la-
šai...

J. Cicėnas

ONTED PRESS-NAUJIENŲ Photo
Stahlheim viešbutis Vossestrande, Norvegijoje, kur per gaisrą, kiek žinoma, žuvo 31 žmogus.
Jų tarpe, prisibijoma, yra žymi dalis amerikiečių turistų.

... laikas
pradėti
ruošti
rugėpiočio
devintos
dienos
įvykiui...

Lietuviškas teatras ir spauda emigracijoje

Los Angeles Dailių Menų Klubas š. m. gegužės 30 d. susirinkime pakedeno kitą lietuviams gyvą temą.

Pirmininkė Elena Tumienė Kaliofrnijoje susibūrusius menininkus ir jų draugus, pakviestus į gražiojo Arrowhead ežero apylinkėse esančią vilą, kalnuose, pušynuose, apie lietuvišką teatrą emigracijoje kvietė pakalbėti *Gasparą Veličką*. Jis kalbėjo apie scenos darbo sąlygas emigracijoje, paliesdamas tris jam pažįstamas vietas: Chicago, Omaha ir Los Angeles. To pranešimo santrauka:

Čikagoje gyvena virš 80% mūsų teatro profesionalų, bet ten vis neįstengiama išlaikyti nuolatinį lietuvių teatrą. O lietuvių esama daugiau kaip Kaune ir teatras galėtų žydėti, siekti kūrybinių laimėjimų, neatsilikant o gal net pralenkiant vakariečius. Lietuviai veržlūs ir našūs, jeigu jiems duodamos nors minimalinės sąlygos. Tai įrodė Klaipėdos, Vilniaus, Panevėžio teatrai. Kokia priežastis, kad Čikagoje neišsilaiko nuolatinis teatras? — Neturėjimas profesinių sąlygų. Gi esamos sąlygose, kurias mes gerai pažįstame, — gal per dideli mūsų spaudos kritikų ir visuomenės reikalavimai. Kritikai ir visuomenė nepaiso, kad mes esame tarsi pelė tuščiam aruode, bet turime semti ir jiems paduoti kvalifikuotai paruoštą patiekalą pagal jų skonį. Tautinis sentimentas mūsiškiuose jau išdulkėjęs, todėl žiūrovas iš mūsų laukia naujovių. Ir pranašesnių net už vakariečių. O teatralų laikas parduotas fabrikui. Tad iš kur ir kada semti tas naujoves? Teatro kūryba nėra individuali, o kolektyvinė ir ji reikalauja kolektyvinių sąlygų.

Antra priežastis — aktorių nesugyvenimas ir pavydingi veiksmai. Kai Lietuvių Bendruomenė perėmė savo globon Čikagos teatrą ir bėrė jam nors trupinius nuo mūsų puotų stalo, išskėlė galvą vienas mūsų teatralas ir pradėjo organizuoti darbą griauti. Prie ko, girdi, čia bendruomenė? Esą ir garbę ir pinigą mes patys galime pasiimti. Tos garbės daugiausiai troško jis pats. Jis atkalbėjo kai kuriuos režisierius ir šalia pradėjo organizuoti kitą teatrą. Net tuo pačiu vardu! Spaudoje vėl kilo triukšmas, kurį girdėjote. Visuomenė pasipiktino tuo mūsų skystimu ir jos nuotai-ka pasikeitė teatralų atžvilgiu: nerimti žmonės, negalima jais pasitikėti. Dar nieko neturi, o jau draskosi.

Pagaliau A. Rūkas buvo šiaip taip įprašytas režisuoti Putino "Valdovą". Turėjome ir gerą dailininką — Žeromskį, ir visuomenės paramą. Įvykus premjerai vietinė lietuvių spauda, tiksliau tariant vienas

jos bendradarbių, visų įdėtą didelį darbą pavertė nieku, kuokomis ir bardišiais apskaldė režisierių, kuris atsižadėjo prie scenos kišti savo rankas. Pasitraukė nuošaliau ir gydė savo žaizdas. Net Kultūros Kongrese nepasirodė. Dar nebuvo pagijęs. Vaičiūno "Naujuosius žmones" žiūrovai labai mėgo, Čikagoje praėjo 10 spektaklių. Spauda ir ši darbą pavertė į muštardą. Tada ir režisieriai ir aktoriai nuleido rankas. Aiškiai buvo supras-ta, kad mes nereikalingi ir kad mūsų atsivežtoji drama-

turgija — šlamštas... Karštieji mūsų kritikai, kurie augo tremties stovyklose ir matė besikapstančią Europą iš griuvėsių, neturėjo kantrybės palaukti. Užvirė kraujas ir kirta. Jie tada vaidino didžiulius. Dabar, gal, jie jau pradeda pamatyti, kad buvo padaryta klaida. Ir Landsbergį dabar vaidina mėgėjai.

Geriausios lietuviškam teatrui sąlygos esančios Omahoje, Nebr. Tas miestas neperdidelis (apie 300.000 gyv.), be kino teatrų pramogų kaip ir nėra, lietuviai gyvena beveik vienoje vietoje, tai, žiūrėk, vakarais jaunimas jau ir grupuojasi, laukdamas kuo nau-

dingu pasireikšti. Omahoje įmanoma net studijiniai dirbti, repeticijas turint kasdien, 7 kart savaitėje. Ir artistai lankosi, nereikia jų maldauti, jie neišsisukinėja nuo lietuviško veikimo. Per keletą darbo metų Omahoje gal jau suspėta teatrine nuotaika "apkrėsti" taip giliai, kad ir kitur persikėlę jie nepamirš scenos, tą nuotaiką skleis toliau. Kai kurie omahiškiečiai vaidintojai išaugo iki profesinio lygio. Iš jų paminėtini: Ona Ogilvytė, kuri intuityvios jėga prilygsta mūsų Gražinai Jakavičiūtei, bedirbančiai Vilniuje; jauna ir daug žadanti Nijolė Grigaitė (Tęsinys 7-me psl.)

CHICAGO SAVINGS & LOAN BENDROVEI praeitas pusmetis buvo didžiausio biznio pusmetis. Per pirmus 6 šių metų mėnesius bendrovės turtas paaugo virš \$6,500,000. Visas bendrovės turtas dabar yra didesnis, negu \$36,000,000. Per tą patį laiką padarėm naujų paskulų daugiau negu \$7,800,000 sumai. Visa bendrovės piniginė apyvarta per šiuos 6 mėnesius buvo apie \$25,000,000. Taigi, kaip iš skaitmenų matote, pas mus yra didelio biznio apyvarta.

Chicago Savings įstaigos vidaus vaizdas. Dešinėje matome laiptus, kuriais lipama į antrą aukštą, kur paruošiami dokumentai paskoloms. Paveikslė viduryje matome žemyn einančius laiptus. Apačioje yra salės susirinkimams, seifai, vauktai. Toliau į kairę matome elevatorių, kuriuo galima pasiekti antras aukštą arba rūsys.

CHICAGO SAVINGS bendrovės valdyba ir direktoriai taria širdingą acū visiems taupymo ir skolinimo nariams. Maloniai kviečiame visus ir toliau su mumim bendradarbiauti. Ypatingas kvietimas eina tiems, kurie pas mus dar netaupo. Pasidėkite savo taupomus pinigus į vieną taupytojų patogumui moderniškiausiai įrengtų finansinių įstaigų. Kiekvieno indėlio saugumas Jungtinių Valstybių Įstaigos yra apdraustas iki \$10,000. Savo santaupas pas mus padėjusieji gaus ne tik tai malonų patarnavimą, aukštą dividendą, bet veltui dar eilę patarnavimų, už kuriuos daugumoje kitų įstaigų turėtų mokėti.

SPECIALI PROGA: Liepos (July) mėnesį iki 15 dienos padėti pinigai gaus dividendus už pilną visą mėnesį.

Liepos mėnesį bus išdalyta daugiau tūkstančio dolerių vertės dovanų tiems, kurie arčiausiai atspės, kiek yra centų mūsų įstaigos lange išstatytame inde. Šiame centų spėjime gali dalyvauti tik tai suaugusieji.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
6245 So. Western Avenue Phone: GRovehill 6-7575

ATDARA PIRMADIENĮ, KETVIRTADIENĮ IR PENKTADIENĮ IKI 8 VAL. VAKARO.

Buvusio Lietuvos Policijos Vado

Petro Mačinsko Atsiminimai

Alytaus apskrities pasienio policijos II rajono viršininkas

1926 metais, verods, gegužės mėnesį, perdavęs Zarasų bare IV pasienio policijos rajoną, nuvažiavau į Zarasus atsiveikinti su buvusiais mano viršininkais ir prieteliais.

Kol su visais atsiveikinau, užtrukau porą dienų. Trečią dieną drauge su Nero autobusu nuvykome į Kauną. Tuo metu Kaune gyveno du mano broliai ir keli geri bičiuliai. Juk reikėjo su visais pasimatyti. Ir vėl sugaišau dvi dienas. Tik penktą dieną atsiradau Alytuje ir tą patį dieną prisistačiau Apskrities Viršininkui Viktorui Misurevičiui (jau antru kartą atkeltam Alytun), baro viršininkui vyr. atsargos leitenantui Monstavičiui ir apskrities komendantui pulk. Vimeriui.

Misurevičių šeimoje papietavęs, jo aklinis tos pat dienos povakaryje nuvažiavau uošvion, kur laikinai buvo prisiglaudusios mano žmona ir duklė. Ten radau besisvečiuojantį, tik ką Alytaus mieste įsikūrusį advokatą Adomą Vilimą. Susipažinome. Mano žmona į ausį man pakuždėjo, kad jisai karštai peršasi mano žmonos seseriai Anelytei. Toji nelabai spiriasi, tik tėvas nesutinka. Mat jis sužinojo, kad Adomas Vilimas buvęs kunigas. Pagalvojau, tiek to, tai jų reikalas.

Aš Adomą Vilimą savo atsiminimuose dar prisiminsiu. Išsilgęs šeimos ir turėdamas daug apie ką pasikalbėti, palikau juos besivašinant, užsidariau atskirame kambaryje, fikur besikalbėdamas džiaugsmo ir laimės kupinas, praleidau visą naktį. Rytojaus rytą papusryčiau, uošvio arkliais išvažiavau Merkinėn, kur, norėdamas susirasti susisiekinimo priemonę nuvažiuoti į II rajoną, esamą Uciekos kaime, užėjau viešosios policijos nuovadon. Tos nuovados viršininku buvo Petras Barzda, kurį kažkur buvau susitikęs. Pasakiau jam, ko aš čia atvažiavau ir prašiau ar negalėtų savo arkliu nuvežti mane Uciekos kaiman. Barzda apsidžiaugęs, kad būsime kaimynai ir sako:

— Žinoma, kad nuvešiu. Bet, ko čia skubėti. Tas II rajonas, be rajono viršininko, jau keletą savaičių puikiai tvarkosi, tai nieko ten blogo neatsitiks. Jūs ten rasite Uciekos kaime pirmos sargybos viršininką vyr. policininką Zurlį, kuris faktiškai tvarko tą rajoną neblogiau kaip buvę to rajono viršininkai.

Be to, tas rajonas pavestas prižiūrėti I rajono viršininkui ats. kapitonui Ignatavičiui. Kelionėje esate pavargę ir gal išalkę, tai mano žmonelė paruoš užkasti, pernakvosite pas mus, o rytojaus dieną mes abu ten nuvažiuosime.

Supažindino su žmona, užaugusia netoli Daugų, viename bajorėlio folvarkėlyje. Namuose su tėvais ji kalbėjo lenkiškai, bet tėvų pasamdytos pusmergės ir piemenys išmokino ją kalbėti ir lietuviškai. Moteriškė dikta, simpatinga ir svetinga.

— Kol ji paruošė ką nors mums užkasti, einame apžiūrėti Merkinės miestelio, pamatysite, ar daug jis pasikeitė nuo to laiko, kai jūs buvotė Alytaus apskrities policijos vadu.

Išėjome, pasižvalgėme. Miestelyje keletas naujų namų, nauji šaligatviai, seni namai nudažyti, švaru. Užėjome klebonijon, kur klebonu buvo mano gerai pažįstamas, labai malonus kun. Ribikauskas. Pamatęs mane apsidžiaugė, klausinėjo, kaip, iš kur ir ko čia atvažiavau. Kai sužinojo, buvo patenkintas, kad vėl dažniau susitiksimė. Užsispyrė vaišinti ir paragino gaspardinę — savo seserį tuojau paruošti užkandį. Mes pasisakėme, kad laukia mus su valgiais ponis Barzdienė ir nuo vaišių atsiskakėme, bet vyno bonką vistiek turėjome išgerti. Kai sugrįžome, tai jau stalas buvo apkrautas valgiais ir gėrimais. Susėdome, užkandžiavome, gurkšniavome ir besikalbėdami nepastebėjome, kaip pradėjo švisti. O vis dėlto keletą valandų pamiegojome. Man patiko Barzdų šeima. Susidraugavome, ir kai atvažiuodavau Merkinėn, visados pas juos kieme palikdavau savo arklį ir dažniausiai drauge pietavome.

Atsikėlę rytą suvalgėm pusryčius ir apie 12 val. dieną abu su juo, jo arkliu, išvažiavome Uciekos kaimo link. Kai tik išvažiavome iš Merkinės, tai tuojau pasukome dešinėn į plentą, kuris jungia Alytų, Druskininkus ir Gardiną. Gal už kokio kilometro privažiavome medinį tiltą, pertiestą per upę Merkį. Viduryje to tilto Barzda sulaukė arklį ir sako:

— Apsidairykite ir pažvelkite, kokie aplinkui puikūs vaizdai: va, dešinėje, ant kalniuko, kaip ant delno, matyti Merkinės miestelis, prisiglaudęs prie istofinio piliakalnio, kurio papėdėje upė Merkis savo žydriuoju vandeniu paskęsta didžiojo Nemuno žaliajam vandenyje. Tai Dzūkijos — Dainavos šalies sostinė, keilių šimtmečių praeityje išgarsėjusi tada ten gyvenusių Lietuvos kunigaikščių karžygiškais žygiais, apie kuriuos ir dabar dar savo padavimuose, iš kartos į kartą, prisimena apylinkės kaimuose begyventantieji senesnio amžiaus dzūikai. Tų kunigaikščių narsumą ir atliktus jų žygius aprašė mūsų garbingasis profesorius Krėvė - Mickevičius, tai man ir nebedera apie tai pla-

(Tęs'nys iš 1-mo pusl.)

Kiek girdėti, Pr. Skardžius jau eilė metų kaip ruošia to veikalo perdirbinį ar net ir atskirą veikalą, jame daugiau dėmesio kreipdamas į duomenų aiškinimą bei sistemimą.

Šalia universitetinio bei mokslinio darbo, Pr. Skardžius skyrė laiko ir praktiniams kalbos gyvenimo reikalams organizuoti bei tvarkyti ir šiaip visuomeninei veiklai. Dalyvaudamas komisijoje svarstant rašybos reikalus, su kitais sukūrė Lietuvių Kalbos Draugiją (Lietuvoje, vėliau atkūrė ir JAV), skaitė ypač lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų susirinkimuose bei suvažiavimuose ar kursuose paskaitų, dėstė bendrinės kalbos tarsi Lietuvos Valstybinio Teatro artistams ir kt. Praktiniams bendrinės kalbos reikalams davė "Bendrinės lietuvių kalbos kirčiavimą" (Kaunas, 1936), kur pateikta teorija su praktiniais pavyzdžiais bei kirčiavimo žodynėliu. Tremtyje paruošė (kartu su St. Barzdiku ir J. M. Laurinaičiu) taip pat praktiniams reikalams skiriamą "Lietuvių kalbos vadovą" (1950). Uoliai ir dabar bendradarbiauja "Gimtojoje Kalboje", būdamas ne tik jos Redakcinės Komisijos nariu, bet ir kiekvienam jos numeriui parašydamas daugiau negu po vieną straipsnį. Pr. Skardžius yra išrinktas ir į JAV Lietuvių Bendruomenės Tarybą.

Nors ir nelengvomis savo pasiruošimui sąlygomis šiame krašte gyvendamas, netekęs čia tragiškai žuvusios savo žmonos, Pr. Skardžius nepalūžo, ir toliau, atliekamomis nuo darbo kasdieniniam duonos karnui valandomis, varo mokslinį tyrinėjimą, o taip pat dedasi ir prie lietuvių visuomeninės kultūrinės veiklos. Ta proga ir toliau mūsų kalbininkui linkėtina sveikatos, sėkmingų bei ilgų kūrybingų metų!

Čiau pasakoti. Pažvelkite kairėn, kur matyti per slėnį atvingiuojanti Merkio upės vaga, kurios skaisčiame ir žydriame vandenyje knibždėte knibžda daugybė įvairių ir labai skanių žuvų. Kaip matote abu upės krantai, apaugę karklais ir kitokiais krūmokšliais, kuriuose nuo senų senovės laikosi tūkstančiai lakštingalų. Kai pasitaikys važiuoti per šį tiltą saulei tekant ar vakare leidžiantis, būtinai sustokite pasiklausyti jų koncerto, kurio neatstos joks simfoninis orkestras. Nėra Lietuvoje kitos vietovės, kur tiek daug būtų lakštingalų ir kurios taip nuostabiai gražiai suoktų savo giesmes. Kiek užmato akys abiejose pakrantėse slėniai su užliejamomis puikiais šieno lankomis. Dešinėje už lankų, ant kalniukų, auga kvepiančių pušų miškas, kuris tęsiasi iki pat ad-

(Tęs'nys 5-me pusl.)

Jeį ne PETRAS SIRVOKAS, rašytojas Juozas Švaistas būtų negavęs tūkstantinės. PETRAS SIRVOKAS atidarė rašytojui duris į garbę ir prie pinigų. Tai logiškas dalykas.

Visiems vertėtų susipažinti su PETRU SIRVOKU, galinčiu daugeliui atidaryti duris į laimingą ir pasitenkinimo pilną savaitgalį. PETRĄ SIRVOKĄ gausite, jei kreipsitės į NAUJIENAS arba kitus knygų platiniojus. Paskutiniu metu Petru SIRVOKU susidomėjimas padidėjo. Įsigykite šią knygą, kol jos laida nepasibaigusi. Knyga turi 230 puslapių, o kaina tik \$2.00.

STANKUS Construction Co.

Atlieka statybos planavimo darbus gyvenamųjų ir prekybos pastatų.

Jūsų pasirinkimui turime virš 300 standartinių projektų.

Ofiso ir namų telefonas:

PROSPECT 8-2013

7403 So. Western Ave.

CHICAGO 36, ILL.

PERKRAUSTYMAI

MOVING

Leidimai — Pilna apdrauda

ZEMA KAINA

R. ŠERENAS

2047 W. 67th Pl. WAlbrook 5-8063

IŠ TOLI AR IŠ ARTI PIGIAI

PERKRAUSTAU (MOVING)

BALDUS IR ĮVAIRIUS DAIKTUS Perkraustymas saugus, greitas ir tvarkingas. Viskas apdrausta.

ANTANAS VILIMAS

3415 So. Lituanica Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Tel.: FRontier 6-1882

GRADINSKAS

DOVANOS

mokyklai baigiantiems
• TV, radijai, Hi-Fi, patefonai, vėsintuvai, vėdintuvai.
• Pardavimas ir taisymas.
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
FRontier 6-1998
Atđara kasdien. Sekmad. uždaryta.

SOPHIE BARCUS

RADJO VALANDA

Visi programai iš WOPA,

1490 kil. AM 102-7 FM

Kasdien: nuo pirmadienio iki penktadienio 10—11 val. ryto

Šeštadienį ir sekmadienį nuo 8:30 iki 9:30 v. ryto
VAKARUSKOS: pirmad. 7 val. v.

Tel.: HEmlock 4-2413

7159 S. MAPLEWOOD AVE.

Chicago 29, Illinois

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.

—SATURDAY, JUNE 27, 1959

(Tęsinys iš 4-to pusl.)

ministracijos linijos. O jau tame miške... voveraičių, zuikių, lapių ir stirnų — nesuskaitysi. O grybų, grybų!.. Ankstyvą pavasarį — smorėkai, o rudeniop — baravykai — pulkais ir daugybė kitokių. Jų tiek daug auga, kad vietos dzūkai juos surinkę džiovina ir, parduodami supirkėjams, gerokai pasipelno. Žemė apie Merkinę bloga, smėlėta, didžiojoje 3-ios rūšies. Kviečiai čia blogai uždera, bet rugiai, vasarą, būlvės ir prie sodybu gerai patreštoje žemėje uždera neblogai ir daržovės. Bet užtai čia auga ir gerą derlių neša grikliai, iš kurių dzūkės moka iškepti labai skanius blynus ir pagaminti košę. Čia niekad, kad ir po didžiausio lietaus, nebūna purvo. Kuo daugiau pa-lyja, juo geresni keliai. Mat per smėlį vanduo prasiskiria ir per sudrėkusių smėlių raišius rieda paviršiuje ir arkliai vežimą traukti lengviau. Dzūkų trobesiai mediniai — pušiniai, kvepia sakais, sausi, stubų langai dažyti, stogai šiaudiniai, arba lentelėmis kloti. Kiemai aptverti iš medinių lentelių tvoromis, išgrėbstyti, o palangėse prisodinta įvairių gėlių. Kaip kieme, taip ir stuboje visur švaru ir sausa. Dzūkai didžiojoje linksmi, gerame ūpe, mėgsta dainas ir šokius. Na, pagyvensite, pamatysite ir pats įsitikinsite, kad čia smagiausias ir maloniausias Lietuvos kraštas.

Apie pusvalandį pasvajoje ant Merkio tilto, nudardėjome Uciekos kaimo link. Neprivaziavę prie pat administracijos linijos, pasukome dešinėn ir miško keleliu, už kilometro, įvažiavome Uciekos kaiman. Ten sustojome prie namo, kuriame įsikūręs turėjo savo buveinę I-os sargybos viršininkas Zurlis.. Jį jau Merkinės policija telefonu buvo įspėjusi apie mūsų atvažiavimą ir jis prie savo buveinės mus laukė. Zurlis atraportavo ir prisistatė. Suėjome jo buveinėn. Išsikalbėję priėjome išvadą, kad man tinkamiausia vieta apsigyventi ir įsikurti rajono buveinėje prie Uciekos dvaro, kuris yra dešinėje rajono pusėje, dviejų kilometrų atstumu. Jo savininkas Lietuvoje gimęs rusas Kaminskas. Barzda pasakė, kad jis Kaminską gerai pažįsta, todėl ir nufarėme tuojau pas jį važiuoti.

Zurlį paprašiau kitą dieną 12 val. dienos sukviesti visus laisvus nuo tarnybos II rajono policininkus, kad aš galėčiau juos pamatyti, susipažinti ir pasikalbėti.

Kai nuvažiavome Uciekos dvaran, susipažinau su kaminsku ir jo žmona. Pasipasa-kojau, kas aš esu ir paprašiau išnuomoti man jo dvaro rūmuose porą kambarių man su šeima gyventi ir įkurti rajono buveinę. Kaminskas sutiko ir užleido man du galinius kambarius su veranda,

Dvaras apie 80 ha dydžio, prisišlijęs prie pat Nemuno kranto ir net iš jo rūmų langų buvo matyti Nemunas, o taipgi iš dviejų pusių rūmą supo didokas vaisių sodas. Abu Kaminskai išsimokslinę ir kultūringi žmonės. Mus pavaišino pietumis. Aš ten apsinakvojavau, o Barzda jau naktį išvažiavo Merkinėn.

Rytojaus dieną 12 val. nužingsniavau Uciekos kaiman, kur jau radau išrikiuotus policininkus. Pasisveikinęs ir su kiekvienu pasikalbėjęs, paleidau visus vykti į savo buveines. Zurlio lydimas ir apsaugoje aplinkui mūs bėgiojančio Nero, sargybinių policininkų išmintu taku, pagal pat administracijos liniją, nužygiavome II sargybos link, patikrindami tame take rastus buveinčius sargyboje policininkus. Žinoma, visi buvo rasti savo vietose. II-oji sargyba, gal kokių penkių kilometrų atstumu nuo Uciekos kaimo, buvo įsikūrusi Trasnykų kaimė. Nuo plento, prie pat Uciekos kaimo, iki Merkio upės, prie pat Trosnykų kaimo administracijos linija buvo pravesta tiesia linija, kuri ejo visą laiką mišku. Toje linijoje, kokių penkių metrų platumu, buvo iškiršta miškas, kelmiai su šaknimis išrauti ir tą smėliuotą juostą lenkai nuolat grėbliais išakėdavo, kad ne tik žmogaus silpatai perėjusio administracijos liniją pėdsakai aiškiai buvo matyti, bet ir zuikio perbėgimas per tą juostą palikdavo kaip sniege, savo pėdsakus. Daug vėliau, berods 1937 ar 1938 metais, ties tuo Trosnykų kaimu, mūsų pasienio policininkas mirtinai nušovė lenkų pasienio apsaugos korpuso kareivį, kuris pakartotinai išpėtas, nekvepdamas dėmesio perstatinėjo administracijos linijoje įtvirtintas stieckas, nukeldamas jas į Nepriklausomos Lietuvos teritorijos pusę, tuo prijungdamas keliolika kvadratinų metrų mūsų teritorijos prie okupuotos Lietuvos dalies. Dėl to kareivio nušovimo lenkų vyriausybė pakėlė didžiausią triukšmą, pasiuntė mūsų vyriausybei ultimatumą, reikalaujama tuojau su Lenkija užmegzti diplomatinis ryšius. Vilniuje lenkų kariuomenės pulkai žvangino ginklais, grasindami. Esą, jeigu mūsų vyriausybė nepriims ultimatumo, tai jie žygiuos Kaunan ir net užims visą Lietuvą. Lietuvos vyriausybė tą ultimatumą priėmė ir tuo pasibaigė visas triukšmas.

Iš Trosnykų kaimo nuėjome į esamą už trijų kilometrų, jau pasienio zonoje, Norulių kaimą, kuriame buvo įsikūrusi III-ji sargyba, kurios policininkai buvo skiriami slapukais.

Ir taip susipažinęs su II-ro rajono administracijos linija ir aplankęs visas tris sargybų buveines, jau temstant grįžau Uciekos dvaran. Taigi, nuo tos dienos ir pradėjau eiti

II rajono viršininko pareigas. 'belį pasiskyriau policininką Petrą Valentukevičių. Jis buvo kilęs iš okupuotos Lietuvos dalies, nevedęs, slapta atbėgęs N. Lietyvon, kad nereikėtų jam tarnauti lenkų kariuomenėje. Atsigabenau šeimą ir pradėjau, kaip naujai vedęs, ramų ir laimingą gyvenimą. (Bus daugiau).

KAS NORI ĮSIGYTI BUICKĄ, labiausiai mėgiamą automobilį, kreipkitės į
GEORGE J. JONIKĄ
MILDOJE, 907 W. 35th Street
LAfayette 3-2022

F & M RADIO & TELEVISION SERVICE

Authorized
DELCO & MOTOROLA DEALER
Car radio repaired while you wait.
3159 S. Wallace St. CALumet 5-9833

CHICAGO SVARIAUSIAS IR MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

Kairio knyga LIETUVA BUDO

NAUJIENOSE galima gauti tik ką iš spaudos išėjusią Stepono Kairio knygą LIETUVA BUDO. 416 didelių (6x8½) puslapių, kieti viršeliai. Kaina \$5.50

Skaitykite "N-nas"

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINI

APIE SAVO NAMO
INSULIACIJOS PROBLEMAS.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET Tel.: VICTORY 2-127

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAL

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

ACTION ELECTRICAL SALES CO.

3021 West 63rd St., Chicago 29, Ill.
Tel.: REpublic 7-3440

Ar Jūsų namo elektros laidai yra saugūs?

Berekalingai nedeginkite fiuzų ir nestatykite savo nuosavybės pavojun. Įveskite 3 laidų 100 amperų 240 voltų elektrą, kad gyventumėte

Patogiau, Saugiau ir Ramiau

Jūsų patogumui įtaisysime naują fiuzų dėžę, įvesime rankinį išjungimą, elektros skaitiklį iškelsime laukan, nuvesime laidą žemėn. Visą elektros sistemą sutvarkysime pagal pačius paskutinius miesto reikalavimus, kad išvengtumėte elektros smūgio ir būtumėte apsaugoti nuo perkūnijos.

Apžiūrėsime Jūsų elektros laidus ir nustatysime šiandien Jums reikalingą elektros pajėgą. Už šiuos patarnavimus nieko neimsime. Apžiūrėtojas laidų netaisys. Jis Jums papasakos, kokią padėtyje yra Jūsų namo elektrą; jei norėsite, tai davinius praneš raštu. Prisilaikome Edison Electric Institute nustatytą taisyklių elektros pajėgumui nustatyti.

Vienos šeimos buto elektrą sumoderninam už \$135.00.
Dviejų šeimų buto elektrą sumoderninam už \$185.00.

Nebūtinas pradinis įmokėjimas. Mokėti galėsite išmokėjimais.
Visais elektros reikalais kreipkitės į patyrusį ir licenzijuotą elektriką Geležinį, REpublic 7-3440.

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Samb! Sviesa Chicagoje.
Redaguoja: Rita Kavolienė
Medžiagą siūsti: 1938 S. 48th Ct., Cicero, Ill.

2 METAI

NR. 25 (54)

LAISVĖ IR RELIGIJA

Keli požūriai jų santykio istorinei problemai spręsti*)

Prof. Algirdas Julius Greimas:

Trečiame ar antrame tūkstantmetyje prieš Kristaus gimimą, vakarinės Azijos tautos, išvystydamos patriarchalinę sistemą pagrįstą ūkio santvarka, priėmė tuo pačiu ir kosmobiologinį determinizmą. Dangaus dievai vedė žemės dievaites, žemiškoji maišėtis tapo išaiškinta ir apsaugota dangaus įstatymais ir potvarkiais. Sužmoginę kosmosą, žmogus sukosmimo savo bendruomenę: žmogiškosios bendruomenės gyvenimas virto tiksliai dangiškųjų modelių pamėgdžiojimu, kosmiškojo ritmo amžinu atkartojimu. (psl. 75).

Dr. Vytautas Doničas:

Atrodytu, jog tolerancija turėtų būti ir krikščioniškosios pasaulėžiūros bruožas, kildintinas iš didžiojo krikščionybės įnašo vakarietiškojai etikai — *artimo meilės*. Iki krikščionybės artimo meilės sąvoka tik labai retai prasiveržia antikiniam mintijime (ją atstovavo, galima sakyti, tik stoikai). Graikai pabrėžia intelektualinę laisvę, o romėnai — politines dorybes. Krikščionybė gi, paskelbusi artimo meilę, sudarė naują pagrindą tarpasmeniniams santykiams. Vienok istorinis žvilgsnis negali prastylėti pro keistą reiškinį: jei krikščionybė atnešė artimo meilę, tai su ja kartu atėjo ir tendencija nepakęsti skirtingos pasaulėžiūros bei, išgalėjus, ją nuslopinti. *Meilės atžvilgiu krikščionybė yra schizofreniška*. (psl. 25).

Vytautas Kavolis:

Vakarų Europos istorijoje autentiškas religinis individų rūpestis yra buvęs laisvinančiu, sprogdinančiu socialinius varžtus faktoriumi. Visada, kai tariamasi atidengus krikščionybę ėjus prieš žmogaus laisvę, — turima reikalo su religinio intereso išnaudojimu ir piktnaudojimu kurių nors valstybinių ar bažnytinių organizacijų galios didinimui. ...Individualinės patologijos išraiškos religijoje neturi nieko bendra su autentišku religiniu rūpesčiu, iš kurio tegali plaukti tokia pat pagarba kitų sąžinei, kokios reikalaujama savajai. Kaip neleidžia-

*) Kelios ištraukos iš ka tik pasirodžiusios knygos *Lietuviškasis Liberalizmas*. Šia didele 214 psl. knyga galima gauti pastu, pasiuntus 3 dol. "Mūsų Žingsnių" redakcijos adresu.

ma niekam kištis į savąją, taip nesikišama ir į niekieno kito. (psl. 100).

Algimantas Gureckas:

Istoriniais laikais, kai valstybės buvo konfesiškai vieningos, jų teisės pagrindu buvo naudojama vertybių sistema iš vyraujančio religinio junginio. Reformacija suskaldė Europos valstybių konfesinį vieningumą ir sugriovė sąlygas konfesinei valstybei egzistuoti. Bandymai ją išlaikyti sukėlė baisius religinius karus ir persekiojimus, kurie galutinai sukompromitavo konfesinį valstybės principą. Prieš jį vis stiprėjo valstybės sekuliarizacijos sąjūdis, kuris siūlė atskirti ekleziją nuo valstybės ir palikti religiją asmenims sąžinės dalyku. Sekuliarizacijos sąjūdyje gimė liberalizmas, kaip to sąjūdžio dalis, jo ideologija, vienas jo aspektų. (psl. 119).

Dr. Juozas Girnius:

Krikščionybė susitaikė su demokratija ir su pagrindiniais jos liberaliniais principais" (psl. 63—4).

Ar katalikų susitaikymas su demokratija nėra tuo pačiu principinis susitaikymas ir su pačiu liberalizmu? Be abejo, taip, jei liberalizmo žodžiu turėsime mintyti pačius pagrindinius liberalizmo principus, o ne tą laicizmą, su kuriuo buvo sutapusi ateistinė liberalizmo kryptis. (psl. 64).

Jei katalikai susitaikė su demokratija, tai iš antros pusės liberalai vis labiau susitaiko su tikėjimu. (psl. 65).

Liberalizmas taip pat privalo gilaus tikėjimo. (psl. 66).

Ne pats tikėjimas savyje slepia totalizmą, o tik jo išsigimimas į klinkinį sektantizmą. (psl. 66).

Rimvydas Šilbajoris:

Galbūt gi liberaliai mąstančiam žmogui ir yra įmanoma tokia religija — mūsų santykis su Dievybe pasireiškia tuo, kad mes nuolatos ir pakartotinai apsisprendžiame už Dievo principą, tai yra, už laisvės ir begalybės principą, už principą nesutaikomo veržimosi į amžinybę. Yra labai sunku gyventi, nežinant galutinių atsakymų ir atsisakant tikėti į dalinius įvairių tradicinių religijų siūlomus atsakymus; stovint veidu į naktį ir vistiek tikint, kad Dievas yra šviesa. Tačiau tai yra kūry-

bingas gyvenimo būdas, nes kiekvieno kuriančio žmogaus situacija yra panaši. (psl. 115).

IŠ VISŲ KRAŠTŲ

◆ Lietuvos reprezentacijai į Pietų Ameriką vykstančios krepšininčių komandos išlaidoms padengti, Lietuvių Studentų Santara, savo bičiulių padedama, paaukojo 300 dol.

Tai viena iš stambiausių šiam reikalui aukų. Tikimės, kad ir kitos lietuvių jaunimo organizacijos bei visuomeniniai susigrupavimai ir pavieniai asmenys paseks šiuo pavyzdžiu ir sudarys sąlygas į Pietų Ameriką pasiūsti tikrai reprezentacinę krepšinio rinktinę. Paramą prašoma siūsti: Lithuanian Basketball Fund, Account Nr. 21921, Chicago Savings and Loan Association, 6245 So. Western Ave., Chicago 26, Ill.

Buvęs Santaros pirm. Valdas Adamkavičius yra vienas iš pagrindinių šios kelionės iniciatorių.

◆ Naujiausiame New Yorko Santaros 7 nr. L. Petrauskaitė apžvelgia Studentų Sąjungos studijų "Sklandžias dienas", LS komentuoja rinkimines aktualijas "Santara sumušta — ateitininkai nuvainikuoti — skautai subrendę? — pralaimėjusiųjų koalicija?" Humoriški "Žiupsniai" apie čiaudėjimo meną ir politiką, gausi veiklos kronika, įdomios karikatūros apie veikiančius ir... neveikiančius.

◆ Filisterių Santaros pirm. Julius Smulkštys pakviestas skaityti paskaitą tarptautinės politikos klausimais prie Clevelando įvykstančiame liaudininkų suvažiavime.

◆ Filisterių Santaros išdėninkas Zenonas Rekašius išrinktas "Vilties" bendrovės, kuri leidžia "Dirvą", sekretoriumi.

◆ Daiva Mongirdaitė dalyvavo tautininkų suvažiavime, įvykusio Detroite, meninėje programoje. Suvažiavimą Santaros vardu sveikino Julius Lintakas.

◆ Studentų Santara, drauge su Sambūriu Sviesa, Jūrų Skautijos Korp! Gintaru, studentais varpininkais, ir dr. Vydūno literatūros fondu Montrealyje buvo Chicagoje gegužės 28 d. surengę pagerbimo vakarą rašytojui ir Santaros Garbės Filisteriui Marijui Katiliškiui. Valdas Adamkavičius pabrėžė reikšmingą rašytojo vaidmenį visuomenėje, o paskaitą apie Marijų Katiliškį, žmogų ir kūrėją, skaitė Algirdas T. Antanaitis. Rašytojo kūrybą pristatė aktorius Juozas Raudonis, Kęstutis Butkus, Vytautas Bildušas, Dalia Mackevičienė, Vida Krištolaitytė ir pats autorius. "Tikriausias tačiau Marijaus Katiliškio pagerbimas ir įvertinimas", kaip pabrėžė, šį įvykį komentuojamas, Santariečių skyrius "Dirvoje". "yra tuomet, kada jaunimas jo kūrinius skaito ir nori jį matyti savo tarpe", Santariečiai jį tikisi netrukus

pamatyti savo visuotiniame suvažiavime, įvykstančiame rugsėjo pradžioje Tabor Farmoj, Sodus, Mich.

◆ Santaros Philadelphijos skyrius naujos valdybos pareigų perėmimo proga buvo surengęs šokius, kuriuose dalyvavo ir svečiai iš New Yorko bei New Haveno.

◆ New Yorko delegacija: L. Sabaliūnas, A. Rutas, R. Zukaitė ir A. Butaitė birželio 6—7 d. d. vizitavo Bostono santariečius ir svarstė šiai vasarai planuojamą Santaros studijų dienų rytuose bei filisterių suvažiavimo reikalus. (Šiomet planuojami filisterių suvažiavimai atskiri rytams ir vakarams. Reikalų yra pribrendę daug, tat pageidautinas platesnis dalyvavimas).

◆ Birželio 13 d. Santaros New Yorko ir Philadelphijos skyriai turėjo bendrą vasaros iškylą į Seaside Heights, N. J., prie Atlanto. Nežiūrint nepalankaus oro, iškylon susirinko apie 40 asmenų, kurie, santarietiško entuziazmo vedami, maudėsi per lietu. Vakare visi persikėlė į Rova Farms, kur laukė dainos, šokiai ir jauki studentiška nuotaika — ligi išsvargimo. (a. b.).

◆ Aleksandras Iljasevičius, Santaros Centro Valdybos vicepirmininkas, ruošiamoje Detroito skautų stovykloje eis pareigas stovyklos štabe. Vasaros pabaigą praleis rytuose, tęsdamas studijas Fordhamo universiteto lituanistinėje programoje ir ruošdamas — drauge su chicagiete Vanda Gegevičiūte — šiuometinius santariečių veiklos kursus Tabor Farmoje, įvykstančius rugsėjo pradžioje.

◆ Fil. Bronius Juodelis pakviestas būti "Skautų Aido" atstovu Chicagoje.

◆ Vytautas Ardickas, Urbanos skyriaus vicepirmininkas, baigė Illinois universiteto biznio administracijos fakultetą ir gavo bakalaurą laipsnį.

◆ Gina Purelytė eina asistentės pareigas Barnardo kolegijoje New Yorke.

◆ Clevelande buvęs veikliu Santaros filisteriu inž. Albertas Vailaitis šiuo metu dirba Denveryje ir kviečia visus pravažiuojančius santariečius pas jį apsistoti: 2140 So. Williams St., Denver 10, Colo., tel. SPruce 7-7902.

Klaidų atitaisyimas

Pereitame "Mūsų Žingsnių" numeryje atitaisytinios šios klaidos straipsnyje "Mūsų kartos ideologija". Sakinyje, prasidedančiame "Dėl jų leidžiama karščiauotis..." išspausdinta "pramiegoti", turėtų būti: "pranemiegoti". Paskutiniame sakinyje išspausdinta "moralės", turėtų būti "moralė".

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, JUNE 27, 1959

(Tęsinys 3-me psl.)

tytė, Feleksa Pabilionytė, Gražina Kovaitė, Alfonsa Mikėnaitė, Stasys Radžiūnas, kuris Bevardžio vaidmeny pasiekė net Juozą Palubinską; našūs charakteriai: Juozas Agurkis, Juozas Jablonskis, Pranas Kovas, Juozas Nėkelis, Vytautas Sederavičius, kuris ateina į repeticijas pilnas studijinio rūpesčio ir kančios. Na, o Irena Šarkaitė "Vincė Kudirkos" pastatyme dvarininkės Pševalskienės rolę stačiai grote grojo. Ji surinko ir sutvėrė, kaip brangius karolius, savo vaidmenį, kad kiekvienas vidinis virpėjimas atsiliptų net jos pirštų judesiuose. Jai nereikėjo žodžių. Net pirštai rodė jos turtingą ir margai spalvingą vidų. Iš vyresniųjų su plačia kultūra ir didele teatro meile į sceną ateina ponios Drukteinienės, Povilaitienės, Cicėnienės, Romas Drukteinis. Pusė mano širdies priklauso aniems žmonėms. Ir bijau, kad šis gyvybinis mūsų tautos turtas nebūtų paliktas vėjų pagairai. Todėl mano sparnai nukelti į tenai... Ar nuskrisiu — priklausys nuo mano darbo sąlygų.

Los Angeles, kur paskutiniu laiku kalbėtojas gyvena, teatrinio entuziazmo nedaug. "Dr. Vincė Kudirką" nepavyko paleisti scenon, nes į repeticijas nesusirinkdavo nei pusė vaidintojų, kai tuo tarpu tamsai veikalas Omahoje buvo lengvai įveiktas ir visų šiltai priimtas. Dabar Omaha kviečia Veličką atvykti ir pastatyti J. Grušo "Herko Mantą", kurį jis nedrįsta siūlyti Los Angeles.

Šių metų gegužės 10 d. Los Angeles Immaculate Heart College salėje įvyko jungtinė Los Angeles Lietuvių Vaidintojų Būrelio ir parapijos choro premjera — lietuviškai liaudiškas, muzikinis dviejų veiksmų G. Veličkos vaizdelis "Žydintis vasaros vėjas". Kalbėjęs su dideliu kartėliu viešai pasakė, kad mūsų (Los Angeles šv. Kazimiero) parapijos klebonas kun. J. A. Kučingis nutraukė taip svarbią paskutinę jų repeticiją, kuri buvo daroma po ilgos pertraukos, nes režisierius į darbą ėjo vakarais. Kaip žinia, choras skaitosi parapijos ir net vadinasi šv. Kazimiero parapijos choru... Patsai veikalas yra grynai lietuviškas, parodą Lietuvos grožį ir mūsų papročių puikumą.

Kalbėtojas pareiškė prašęs šv. Kazimiero parapijos choro valdybos — vaidinimo rengėjų — Los Angeles esančius lietuvių spaudos atstovus į vaidinimą pakviesti kaip garbės svečius. Dėja, choro valdyba, kurio pirmininku yra Algis Raulinaitis, atsisakė lietuvių spaudos atstovus ne tik pakviesti į premjerą, bet net nesutiko jų nemokamai įsileisti į salę, motyvuodami, kad

spaudos atstovams lietuviybės palaikymas turi nemažiau rūpėti kaip jiems. Ir to išva-doje — periodikoje nebuvo nei jokio rašinio apie tą vaidinimą. Jaunimas varto, varto laikraščius, bet ten anei žodžio apie jų darbą, užtrukusį kelė-tą mėnesių.

Baigdamas pareiškė, kad lietuviškas teatras emigracijoje labai reikalingas. Jo augimu turėtų susirūpinti Lietuvių Bendruomenė, spauda. Pastovi teatro trupė galėtų egzistuoti, užsidirbti pragyvenimui važinėdama iš miesto į miestą. Tada rastųsi daugiau mėgėjų, nes matytų, kad iš to galima pragyventi.

Spauda ir teatras

Kalbėjęs užmynė jautrų spaudos atstovų reikalą, į kurį karštai, gyvai reaguota:

Bronys Raila: Pirmininkaujančiai prašant kalbėti labai trumpai, jis apgailestauja, kad todėl negalės pasisakyti kaip norėtų, bet būtina nors kiek prasižioti, atsakant ir patikslinant kalbėjusio užuominas. Kai kurios lietuviškos organizacijos "užmiršta" pakviesti lietuvių spaudos atstovų į koncertus, jubiliejinius minėjimus ir pan. Bet jie pakviečia — nepamiršę! — užsienio spaudos atstovų, ir jei redakcija teikiąsi atsiųsti kokį reporteriuką — apie jį — juos šokinėja, sodina geriausia vieton, jų garbei ko ne visą publiką ant kojų sukelia, juos visaip vaišina, su jais apsikabinėje fotografuojasi, o po iškilmių anie nei vienos eilutės neparąšo. Lietuviško rašto atstovų, kaip patys išgirdome, rengėjai net sąmoningai nekviečia, jie tai privalo patys ateiti, užsimokėti kaip visa publika, susirasti kur pasidėti ar atsisėsti, o po tokio rengėjų arogantiškumo sta-

čiai reikalauja, kad pasirodymą aprašytum, ir dar labai gerai! Tai neleistinumas, nieku nepateisinamas vadina-mų visuomenės veikėjų buka-protiškumas, labai pakenkias lietuviškai veiklai. Jis jau ne pirmi metai kovoja, sako, kad jei spaudos atstovai traktuojami kaip ir visa publika, tai jie tokiais ir liks. Rašykitės patys apie save, jei jau tokie mandri esate! Čia ne poros dolerių reikalas, sumokamas už jėgimą, bet esminis spaudos žmonėms deramos pagarbos reikalas, kaip yra visame kultūringame pasaulyje.

Algirdas Gustaitis: Spaudos žmonės yra labiausiai išnaudojami emigracijoje: dailininkams už jų paveikslus atsilygina, architektai už namų projektus gauna pinigus ir garbę, laikoma natūralu ir būtina atsilyginti dainininkui, akompaniatoriui. Bet spaudos žmonės, tarsi jie būtų paskutiniai mulai, už savo darbą ne tik neapmokami (išskiriant kai kuriuos redaktorius) bet jie visomis progomis puolami, pajuokiami, mokomi nemokšų, slapukų grafomanų. Juos išnaudoja redakcijos — nemokėdamos honoraro, arba jį, ir tai tik retais atvejais, po visokių raitymųsi, numesdami mikroskopiniai mažą, tarsi pajuokai. Gi latvių spauda J. A. V-bėse (latvių čia yra kur kas mažiau nei lietuvių) savo bendradarbiams moka už kiekvie-

ną eilutę, net paprasčiausias korespondencijas. Paminėjo vieną jo pažįstamą latvi, puikiai gyvenantį liuksusiniame rajone, moderniškaime name — viloje; jo pajamos vien iš honoraro latvių spaudai. Daugiau nei juokingai atrodo kokį ten valdybų *nutarimai* nekviesti lietuvių spaudos žmonių iš esmės, atmetant net paties režisieriaus pageidavimą. Tuo jie rašančiųjų nepabaidys, o tik pakenks lietuviškam jaunimui, tų vienetų dalyviams, net platesniai visuomenei. Iki šiol jis aprašinėdavo svarbesnius bet lokali-nius lietuvių pasirodymus, dėl to gaudamas nustumti kitus platesnės reikšmės darbus. Į nepakvietimus didesnio dėmesio nekreipdavo manydamas, gal žmonės užmiršo ar turi kur kas svarbesnius asmenis pakviesti, bet kada ne tik sąmoningai nutariama nekviesti, ir net priimamas ultimatyvinio pobūdžio reikalavimas rašyti, tai pasirodo yra atėjęs laikas pilnumoje palaikyti kolegos Railos nuomonę. Tačiau pakvietimas ir atsilankymas į kokį vaidinimą ar šventę dar nereiškia, kad apie tai bus rašoma gerai ar iš viso rašoma.

Būta ir daugiau pasisakymų.

(lg).

Pasveikink savo draugus per "Naujienas"

MIDLAND

Savings and Loan Association

4038 Archer Avenue Tel. LA3-6719
AUGUST SALDUKAS Prezidentas

Mes mokame Aukštą Dividendą

PER 40 METU VISU LIETUVISKU KOLONIJU SAUGIAUSIA IR PELNINGIAUSIA TAUPYMO BENDROVE

MUTUAL

FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASS'N

Pinigai neauga ant medžių, bet
MUTUAL FEDERAL SAVINGS
Bendrovėje auga labai sparčiai,
nes mokame aukštus dividendus.

Partrauksime jūsų pinigus iš kitur,
jei atnešite savo banko knygutę.
PRADĖKITE TAUPYTI ŠIANDIEN!

2202 W. Cermak Road - Chicago 8, Ill.
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. Tel.: VI 7-7747
ESAME BIZNYJE JAU 54 METAI.

IŠTAIGOS VALANDOS: Kasdien nuo 9 ryto iki 5 val. popiet. Ketvirtadieniais nuo 9-tos val. ryto iki 8 val. vak. Šeštadieniais nuo 9 val. ryto iki 1 val. popiet. Trečiad. visai neatidaroma.

Nepriklausomybės kovų pradžia

Iš K. Žuko "Žvilgsnis į praeitį"

1. "Raseinių Respublika"

1918 m., rodos, gegužės 28 d., po didelių vargų ir pavoju, po kelių vokiškų karantinių, pagaliau atvažiavau į Raseinius, kur gyveno mano motina ir sesuo. Keistas ir liūdnas buvo vaizdas. Rusijoje didžiausias chaosas su masinėmis žudynėmis, badaujančiomis miniomis, "miešochnikais" (maisto jieškotojais su kuprinėmis) ir kitomis žiaurios revoliucijos ypatybėmis — čia gi buvo kažkaip ramu, tvarka, nors ir buvo jaučiamas bendras visų prislėgimas, sunki nuotaika, lyg kokiose didžiulėse kapinėse.

Žmonės įbauginti, tik dairo, kad kaip nors neprasižengtų nustaitytai vokiečių okupacinei tvarkai.

Kitą dieną, man atvykus, mano sesuo, paėmusi visus dokumentus, nuėjo į vokiečių žandarmėriją manęs užregistruoti. Greit betgi ji grįžo labai nusiminusi, nes žandarmėrijoje mane užregistruoti atsisakė. Jokio, net ir laikinio dokumento man tenai nedavė, o liepė tuojau važiuoti atgal į Rusiją. Čia, girdi, aš esu jiems visai nepageidaujamas.

Ką daryti? Mums atėjo į pagalbą netoli nuo Raseinių gyvenęs vienas Lietuvos vokiečių, Bišofas, dvaro nuominukas, mano sesers bičiulis. Jis kitą dieną nuvežė žandarmėrijon savo 2 klg. sviesto ir grįžo iš ten su naujutėliu man duotu vokišku pasu.

Apskritai, vokiečiai, kadaise garsūs savo nepaperkamumu, per I pasaulinį karą pasidarė dideliais kyšininkais. Jie noriai imdavo viską, ką tik iš žmonių gaudavo, o ypač maistą. Vietoje jie gerai gyveno ir maitinosi. Kyšiais gautąjį maistą jie siūsdavo į Vokietiją, kur tuomet siautė badas. Vokiečių valdžia tatau žinojo, bet į tai nereaguodavo. Ji džiaugėsi, kad daug gėrybiųėjo į Vaterlandą (tėvynę).

2. Okupacinės duoklės vokiečiams

Lietuvos ir ūkininkai, ir miestelėnai buvo priversti atiduoti vokiečiams kuo daugiausia gėrybių. Ūkininkai visą derlių ir pjaunamus gyvulius privalėjo atiduoti okupantams. Vietos tam tikra įstaiiga nustatydavo, kiek iškultų grūdų galėjo ūkininkas pasi- likti sėklai, kiek valgiui ir kiek pašarui. Pjauti gyvulius buvo galima tik su žandaro žinia ir jo priežiūra.

Ūkininkai turėjo atiduoti taip pat daug vaisių bei uogų. Tiesa, už visa tai jie gaudavo nemaža ostmarkių, už kurias betgi buvo sunku ką nors nupirkti, nes prekių rinkoje buvo nedaug.

Miestelėnai, jei turėjo karvę, paršą ar vištą, turėdavo žymią dalį savo gėrybių pris-

tatyti vietiniam seniūnui, kuris, nors ir skiriamas iš vietos gyventojų, buvo griežtoje vokiečių kontrolėje. Griežtai buvo reikalaujama atiduoti metalinius daiktus, ypač varinius ir misinginius, net ir durų spynas.

Į Raseinius aš kasdien nuveždavau po kelis litrus pieno (sesuo turėjo karvę) ir kiaušinių maždaug pusę to, ką padėdavo vištos.

Birželio ar liepos mėn. buvo įsakyta visiems gyventojams pristatyti po kilogramą džiovintų dilgėlių. Miesčionys metėsi dilgėles rauti iš visų griovių ir patvorių. Pasirodė, kad tos dilgėlės buvo reikalingos brezentams austi.

Apskritai paėmus, pirmoji vokiečių okupacija ūkiniu atžvilgiu buvo lietuviams žiauresnė, negu antroji 1941-45 m. Tada mūsų kraštas buvo žiauriai ir sistematingai alinamas.

3. Raseinių "Inteligentų klubas"

Man po kelionės kiek atsi-neikėjus, sesuo pasiūlė nueiti į Edelio vaistinę pasimatyti su provizoriumi Cirankevičium, kuris buvo mano jaunųjų dienų ir mokyklos draugas. Nuėjau.

Pasirodė, kad Edelio vaistinėje buvo tikras klubas. Ten susirinkdavo žmonių, kurie dalindavosi naujienomis ir svarstydavo politinius ir karinius klausimus. Iš karto ir aš į tą "klubą" įsitraukiau.

Nuolatiniai lankytojai buvo: juristas Kersnauskas, advokatas Maksas Levy, keli namų savininkai, buv. rusų banko valdininkas Viktoras Kuraitis; dažnai atėdavo vikaras Karosas, o retkarčiais atsilankydavo ir dekanas kunigas Dočkus. Pasikalbėjimai buvo daromi lenkų ir rusų, rečiau lietuvių kalba.

Beveik nuolat ten tyliai sėdėdavo senis Pigulevskij, caro laikais buvęs Kauno gimnazijos mokytojas, vėliau Raseinių apskrities teismo anstolis. Mane įspėjo, kad šio pastarojo mūsų tarpe buvimas turi specialų tikslą — sakė, kad jis uoliai sekąs, kas iš raseinių "einąs prieš carą", kad, laikams pasikeitus, valdžia (žinoma, caro) galėtų tinkamą išvadą padaryti.

Iš laikraščių gaudavome "Dabartį", kurią leido vokiečių okupacinė valdžia, ir vieną laikraštį lenkų kalba iš Beuteno. Pastarasis duodavo daugiau žinių negu "Dabartis".

Paštas atėdavo apie 8 val. vakaro, ir tuojau po to prasi-dėdavo naujais žinių svarstymas.

Gana daug žinių gaudavome iš klaidėdiškio lietuvių, vokiečių kariuomenės puskarininkio. Iš jo greit sužinojome (Daugiau 9-me pusl.)

8. — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, JUNE 27, 1959

DR. ANNA BALIUNAS

AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS PRITAIKO AKINIUS
6322 SO. WESTERN AVENUE
Valandos: kasdien nuo 10 ligi 12 val. iš ryto ir nuo 7 ligi 9 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 10 ligi 1 val. Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus
Ofiso telef.: PROspect 8-3229
Rezid. telef.: WA'brook 5-5076

Tel.: PROspect 8-1717

DR. S. BIEŽIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val.: kas dieną po pietų 1-3; vak. 7-8 tikrai antradieniais ir penktadieniais. Trečiad. ir sekmad. ofisas uždarytas
Rez.: 3241 WEST 66th PLACE
Phone: REpublic 7-7868

DR. PETER BRAZIS

PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILL.
Telefonai:
Ofisas: HE'lock 4-5849
Rezidencija: HE'lock 4-2324
OFISO VALANDOS:
Pirmad., Ketvirt. ir Penktadienį nuo 1-4 ir 7-9. Antrad. nuo 1-5. Trečiad. ir Šeštadienį tikrai susitarus.

PR 6-1795, rez.: Batavia, Ill., 4287M1

DR. JONAS G. BYLA

nervų-smegenų ligos, chirurgija
OAKLEY MEDICAL BLDG.
2300 West 51st Street
Valandos tik pagal susitarimą.

Ofiso telef.: Virginia 7-0036
Rezidencijos: BE'arly 8-8244

DR. T. DUNDULIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4157 ARCHER AVENUE
Ofiso valandos:
Nuo 2-4 ir nuo 6-8:30 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 2 ki 4 po pietų. Trečiadienį pagal sutartį.

Tel. ofiso: HE 4-1414; rez.: RE 7-6867

DR. BR. GAŽIUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
Valandos: 1-3 ir 6-8 val. po pietų kasdien. Šeštadieniais 1-4 val. p. p. Trečiadieniais uždaryta.

DR. A. GARUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Vidaus ir vaikų ligos
2423 WEST 63rd STREET
Val.: kasdien nuo 6-8 val. vakaro. Šeštad. nuo 12:30-2:30 val. popiet. Trečiad. ir kitu laiku tik susitarus.
Telef. ofiso: WA 5-2017
Res.: PR 8-4255

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 WEST 63rd STREET
Ofiso val.: kasdien nuo 1-4 po pietų ir 6-8 vakaro. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.
Ofiso tel.: PORTsmouth 7-6003
Rezid. tel.: REpublic 7-9199

GRovehill 6-1595

Dr. Aldona A. Juska

AKIŲ LIGŲ SPECIALISTĖ IR PRITAIKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą. Išskyrus trečiadienius ir šeštadienius.
2422 W. MARQUETTE ROAD

Ofiso telefonai: GA 5-4800
Rezidencijos: GA 3-6630

Dr. Gražina-Irena KAGANIEC

GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
VIDAUS LIGOS
10002 SO. KEDZIE AVENUE
Kasdien 4-7. Šeštadieniais 2-5. Trečiad. ir kitu laiku tik susitarus.

Telef.: Ofiso ir buto OLYmpic 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th St., Cicero, Ill.
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakaro. Trečiadieniais uždaryta. Šeštadieniais 12-4 val.

Ofiso telefonai: LAfayette 3-3210
Jei neatsiliepia išaukite KE'drie 3-2868

Dr. Emily V. KRUKAS

GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
4146 SO. ARCHER AVENUE
Val.: kasdien po pietų nuo 12-2:30 Daily afternoons
Vakarais: pirmad., antrad., ketv nuo 6-9. Trečiadieniais tik susitarus.

Dr. Juozas PAUKŠTYS

DANTŲ GYDYTOJAS
4063 ARCHER AVENUE
Valandos: kasdien 10-12, 2-6 popiet, 7-9 p. m. Šeštadieniais 10-12. Trečiadieniais uždaryta.
Telef.: LA 3-4949 — Namų BE 3-7786

Tel. ofiso: HE 4-1202; rez. PR 6-4732

DR. A. MACIŪNAS

CHIRURGAS
2454 W. 71st ST. (71st ir Campbell)
Val.: pirmad. ir ketvirtad. 1-4 popiet, antrad. ir penktad. 5-8 val. vak.

Ofiso tel.: HE 4-1818 arba RE 1-7/00

Rezidencijos: PR 6-9801

DR. J. MEŠKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
VIDAUS LIGŲ SPEC.
2454 WEST 71st STREET
Priėmimo val.: nuo 9-11 val. ryto ir nuo 4-8 val. po pietų. Šeštad. n. o 9-11 val. ryto ir nuo 2-4 val. po pietų. Trečiadieniais uždaryta.

DR. M. STRIKOL

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Valandos tik susitarus.
PROspect 6-1930

Telef. ofiso: CLIFFside 4-2896
Rezidencijos: WA'brook 5-3099

DR. P. STRIMAITIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1724 WEST 47th STREET
(kampus 47th ir Hermitage)
Priėmimo val.: 2-4 ir 6-9 val. po pietų. Šeštadieniais 2-6 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ ligos
Ofisas: 2652 WEST 59th STREET
Tel.: PROspect 8-1223 arba TR 3-5577
OFISO val.: pirmad. 8-10 val. vakaro, antrad., trečiad. ir penktad. 6-9 v. v., šeštadieniais 2-4 val. po pietų.

DR. V. P. TUMASONIS

CHIRURGAS
2458 WEST 71 STREET
Kampus 71 ir Campbell Ave.
Ofiso telef.: HE'lock 4-2123
Rezid. telef.: GB'son 8-6195
Valandos kasdien nuo 2:00 v. p. p. iki 4:00 v. p. p. ir nuo 6:00 val. vak. iki 8:00 v. v. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.

C. Z. VEZELIS

DANTŲ GYDYTOJAS

4645 S. ASHLAND AVE. YA 7-2246

Val.: nuo 9 iki 12, nuo 1 iki 5, nuo 6 iki 8. Trečiadieniais uždaryta.

Tel. ofiso: VI 2-1581; rez.: PR 6-4250

DR. V. VILEIŠIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampus Halsted ir 31-os gatvės)
Priėmimo val.: kasdien 1-4 p. p. ir 6-8 val. vak. Šeštad. 1-4 val. po pietų. Trečiad. ir sekmadieniais uždaryta.

Tel. of.: FR 2-4841, 9 A.M.—5 P.M.
Tel. res.: AV 3-2627, 5:30 P.M. iki 9:00

Dr. Justina ŽIRGULIS

Specialybė įvairios nervų ir proto ligos—vaikų ir suaugusių.
PITTSFIELD BUILDING, Kamb. 621
55 E. Washington St., Chicago 2, Ill.
Priėmimas tik pagal susitarimą.

P. ŠILEIKIS, O. P.

ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS
Aparatai - Protezai, Med. Bandžai, Speciali pagalba Kojoms (Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9-4 ir 6-8. Šeštadieniais 9-1. ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB.
2850 West 63rd St., Chicago 29, Ill.
Tel.: PROspect 6-5084

LIETUVIAI AKIŲ GYDYTOJAI

Dr. Ant. Rudokas, Opt.

4455 SO. CALIFORNIA YA 7-7381
Tikrina akis ir pritaiko akinius, keičia stiklus ir rėmus.
VAL.: 10 ryto iki 8 vak. (trečiadienį uždaryta), šeštad. 10 ryto iki 3 p. d.

DR. G. SERNER

LIETUVIS AKIŲ GYDYTOJAS
25 metų patyrimas
Tel.: YArds 7-1829

Pritaiko Akinius Kreivas Akis Ištaiso.
Ofisas ir Akinių Dirbtuvė
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 10 iki 2, nuo 6 iki 8. Treč. uždaryta. Penkt. ir šeštad. 10-2 val. po pietų. Arba pagal susitarimą.

Dr. Kazimieras

MICHEL

Optometriskas-Orthoptistas
Gydo nusiilpusias ir nervuotas akis. Egzaminuoja akis ir pritaiko akinius. Išgydo kreivas akis be operacijos. Įdeda netilpą — artificialę akį pagal sveiką. Tikrina klausą ir pagelbsti negirdintiems. Praktikuoja per 39 metus. Kalba lietuviškai.
4654 SO. ASHLAND AVENUE
Telefonas: YArds 7-6616

help your HEART FUND help your HEART

(Tęsinys iš 8-to pusl.)

apie amerikoniškų tankų pasirodymą, dviejų bavarų korpų pasidavimą nelaisvėn ir apskritai apie paskutinius įvykius fronte. Tos žinios drauge su žiniomis iš laikraščių ir buvo mūsų plačiai svarstomos.

Lietuvos Valstybės Tarybos veikimo Raseiniuose lyg ir nebuvo jaučiama. Žinojome, kad ji yra Vilniuje, kad vasario 16 dieną išleido nepriklausomybės paskelbimo aktą, bet taip pat žinojome, kad jos veikimas smarkiai vokiečių varžomas. Jokio Tarybos įgaliojimo Raseiniuose neturėjome.

Lenkuojas elementas, kurį sudarė dvarponiai ir nemažai miesčionių, iš Tarybos net tyčiojosi: "ta ryba ze Smetana" — sakydavo. Jų visa viltis buvo galingoje nepriklausomoje Lenkijoje. Apie "kažkokią" nepriklausomą Lietuvą kalbėdavo su pašaipą.

4. Likimo prieštaravimai

Vokiečių karinė padėtis 1918 m. gegužės — birželio mėn. atrodė ypatingai tvirta. Gegužės 21 d., būdami Baranovičių karantine, sužinojome, kad prie Paryžiaus vokiečiai paėmė nelaisvėn 120.000 prancūzų ir anglų ir kad Paryžius apšaudomas vokiečių artilerijos. Iš džiaugsmo karantino komentantas leido mums važiuoti į savo namus anksčiau laiko.

Atrodė, kad karas visai eina prie galo vokiečių naudai. Vėliau iš turimų laikraščių buvo galima pastebėti kažkokį lyg sumišimą, tupčiojimą. Fronte dideli pasisekimai, o karo galo vis dar neaiški.

Iš ankščiau paminėto klaidėdžio puskarininkio teko sužinoti, kad prancūzų fronte jau pradeda kautis amerikiečiai "geležiniais vežimais", kurie rieda per pelkes ir apkasus, kurie apgaubia apkasą ir šauda į abi puses, o apkasų kareiviai nieko jam padaryti negali.

Jau iš to puskarininkio pasakojimo tono buvo jaučiama, kad legenda apie amerikiečių ir jų "geležinių vežimų" nenugalimumą pasiekė net tolimą užfrontę ir padarė savo ardomą veikimą, pakirsdama vokiečių karių moralę.

I pasaulinio karo pradžioje vokiečių imperatorius Vilhelmas pakartojo žinomą anglų posakį, kad karą laimės tas, kieno nervai išlaikys penkio minutes minutėmis ilgiau negu jo priešas. Nervingi prancūzai, nežiūrint savo didelio patriotizmo, ilgai neišlaikytų, jei neturėtų valdžios priešakyje "Tigro" — Clemenceau ir jei kartu su jais nekovoja ištvermingi anglai.

Jau jau atrodė, kad ir anglai pasiduos panikai, bet čia, pačiame kritiškiausiame momentu, į frontą atvyko amerikiečiai su savo tankais, su pasitikėjimu savo galingumu ir nenugalimumu. Vokiečių nervai neišlaikė...

Liepos mėn. vidury du bavarų korpai padėjo ginklus ir pasidavė belaisvėn. Šitą žinią mes gavome iš savo draugo puskarininkio dviem trimis po to dienomis praslinkus. Žinoma, laikraščiuose apie tai ne pusės žodžio. Tik greit pamatėme, kad tirpsta vokiečiai Raseiniuose. Dingo kariškas teismas, sutrumpėjo ūkio gėrybių suėmimo įstaiga, sumažėjo žandarų skaičius. Karių nuotaika smuko. Jų išdidumas kažkur dingo. Su žmonėmis jie pradėjo elgtis žymiai švelniau.

Atvirkščiai proporcingai vokiečių nuotaikos kritimui kilo lietuvių nuotaika, ypač mūsų "klubo". Pradėjome dažniau rinktis ir vis karščiau diskutuoti susidariusią padėtį.

Daug gyvumo į mūsų tarpą įnešė grįžęs iš Rusijos valstybinio banko tarnautojas Viktoras Kuraitis, žmogus labai energingas, išdidus, mėgstas pasigirti. Apie savo buvusią tarnybą jis kalbėjo išdidžiai, sakė buvęs "valstybinio banko vyriausias inspektorius", nors iš tikrųjų jis buvo Mohilevo skyriaus smulkaus kredito vyrėsnysis inspektorius. Viena svarbiausių mūsų pasikalbėjimo temų buvo: kaip išvengti chaoso po to, kai vokiečiai bus galutinai sužlugdyti? Daugumas mūsų savo akimis matėme ir savo kailiu patyrėme rusų revoliuciją su minios siautėjimais, žudynėmis ir turto naikinimu. Reikėjo neišvengiamam chaoso laikotarpiui pasiruošti, kad jis neužkluptų netikėtai. Reikėjo iš anksto kažkokią organizaciją sudaryti.

5. Kurinama "Raseinių Respublika"

Ir štai, jei tik neklystu, 1918 m. rugsėjo 30 dieną, Viktoro Kuraičio iniciatyva Raseinių žemės ūkio Draugijos didžiulėje krautuvėje buvo sušauktas raseiniškių mitingas. Susirinko apie 200 žmonių, o netilpusieji viduje stovėjo turgaus aikštėje. Čia buvo žmonių įvairių luomų ir pažiūrų. Buvo abu kunigai ir daug žydų, buvo lietuviai miesčionys, darbininkai, amatininkai.

Viešu balsavimu buvo išrinktas 12 žmonių komitetas, kurio pirmininku minia išrinko Viktorą Kuraitį.

Į tą komitetą pateko kunigas Karosas, advokatas Lévy, buvęs rusų karininkas, teisininkas Krasnauskas, trys buvę katorganinkai plėšikai: Judkė, Dovldkė ir Puskepalaitis, gerokai komunistuojantis Antanas Kavaliauskas, namų savininkas Radavičius, skardininkas Kacas, pirklys Kaplanas ir aš. Katorganinkų Judkės ir Dovldkės pavardžių beveik niekas nežinojo, jie patys nenoriai, reikalui atsiradus, jas sakydavo, todėl nebeatmenu ir aš.

Kitą dieną naujai išrinktas komitetas susirinko posėdžio. Buvo nutarta pasivadinti "Raseinių respublika". Pats Viktoras Kuraitis buvo vadina-

nas ar pirmininku, ar prezidentu. Man buvo pavesta kuo greičiausiai sudaryti miesto ir apylinkės apsaugos planą, kad tamsusis elementas nepaimtų šeimininkavimo į savo rankas.

Pagal mano parengtą planą geresnei miesto ir apylinkių apsaugai reikalinga turėti 30 apmokamų ir 60 "garbės" milicininkų. Pastarųjų pareiga būtų patruliuoti mieste naktimis, o dienos metu teikti pagalbą pagal mano reikalavimą. Reikia pažymėti, kad komiteto nariai, buvę katorganinkai, rodė gana didelį "valstybinį supratimą" ir visą laiką buvo už tai, kad tvarka turi būti griežtai palaikoma. Tokios pat nuomonės buvo ir gerokai komunistuojantis Antanas Kavaliauskas.

Gerai, pareigingi tai buvo vyrai. Iš jų 5 — buvę rusų policininkai. Ypačiai geri buvo Zaica ir Legeckas. 60 garbės milicininkų buvo daugiausia jauni žydai, kurių tarpe pasižymėjo Abromas Mogilevskis, vėliau narsus mūsų kariuomenės karininkas.

Sau padėjėju pasirinkau buv. rusų kariuomenės karininką Elzbergį. Visiems milicininkams ir sau su padėjėju prašiau algos po 50 markių per mėnesį. Komitetas betgi man paskyrė 125, o Elzbergiui 100 markių.

6. Pirmutinis minios siautėjimas

Tik pradėjus tvarkyti miliciją, buvo toks įvykis. Iš pat ryto turgaus aikštėje pradėjo rinktis kažkieno kurstoma minia. Nemažonai buvo žiūrėti, nes tai buvo miesto padugnės ir ypačiai daug vargingų abiejų lyčių žydėlių. Sužinojau, kad mitingo tikslas — eiti karti Perlovų.

Mat, senas žydas Perlovas

su vaikais turėjo gana d. i. garinį malūną ir vokiečių okupacijos metu užuot ruginių miltų pristatinėjo kepykloms įvairiausias sąslavas. Minios įtūžimas vis augo, o aš turėjau vos kelis milicininkus.

Minios vadovu buvo miesto kaminkrėtys "pan Golimski" — šlėkta su dokumentais. Jo įėjzaltuota minia pajudėjo Perlovų malūno link, turėdama priešakyje savo "vadą".

(Tęsinys 10 psl.)

J. Budrikas

Širdingai užkviečia visus į rakandų išpardavimą:

Parlor setų, Minkštų kreslų, Karpetų, Miegamojo kambario setų, Matracų, Spyruoklinių ir rubber matracų, Virtuvės stalų su kreslais, Saldytuvų, Gazinių pečių, Gazų šildomųjų pečių, Stalių, Rašomųjų stalų, Skalbiamųjų mašinų, Televizijų, Hi-Fi, Stereophonic phonografų, Radio, Lagaminų, Lempų, Jewelry, Laikrodėlių, Silverware, Zadintuvų, Sieninių laikrodžių, Brilliantų, Deimantinių žiedų, Kaldry, Blanketų. Už geras prekes mokėsite pigiai.

LENGVI ISMOKEJIMAI.

Dėl sutaisyimo televizijos telefonuokite

Calumet 5-7237

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vakarais iki 9 val. Baldų skyrius atdara sekmadienį nuo 12—5.

BUDRIK FURNITURE

3241 So. Halsted Street

30 metų leidžiamos lietuviškos programos. Stotis WHFC, 1450 kil. kas sekmd. 2:15 po pietų — 45 minutes. Visuomenė kviečiama pasiklausyti.

PASTABA: Liepos 18 rugpiūčio mėn. Budriko Prekyba bus sekmadieniais uždaryta, kad davus darbininkam poilsį.

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar žiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums poilsą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5208

Generalial Agentai Šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

Mūsų ofisas patarnave lietuvių visuomenei nuo 1947 metų.

Nemokamai vieta automobiliams

Paimam siuntinius iš namų

GREICIAUSIAS PRISTATYMAS!

Apžiūrėkite mūsų puikių prekių rinkinį labai žemomis kainomis.

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SOUTH STATE STREET Phone: WAbash 2-9354

(Atkelta iš 9-to psl.)

Užėjęs miniai už akių, jau visai netoli malūno, aš paprasčiau Golimskį sustabdyti minią. Sustabdė.

— Pane Golimski, — pasakiau aš, — tik pora dienų, kai mes pradėjome laisvai gyventi, ir jūs norite mūsų laisvę krauju apšlakstyti Pagalvokite, ką darote!

— Alež, pane vadase, — atsakė Golimskis, — jokio kraujo nebus, tik gal jie mums orą pagadins, tabaluodami ore kormis.

— Cha, cha, cha! — pradėjo priešakinė minios dalis garsiai kvatoti. Tas kvatojimas persidavė toliau per visą minią.

— Na, pamaniau, jei žmonės juokiasi, tai jau gerai.

Ir iš tikro tuojau pamatėme bėgančius į kalną visus Perlovus.

— Tiu! tiu! tiu!! — šaukė minia, bet jų negaudė.

Kitą dieną ir toliau valgėme labai gerą duoną.

Po neįvykusio Perlovų kormo minia ėjo gatvėmis ir įtūžusi plėšė visas vokiškas iškašas. Buvę mieste vokiečiai pasislėpė. Ir gerai padarė, nes išėlusio minia galėjo juos išžudyti, ypač vieną neapkenčiamą žandarą.

7. Okupacija nyksta

Daugumas vokiečių valdžios pareigūnų pranyko iš Raseinių spalio mėn. pradžioje. Mūsų komitetui iškilo daug klausimų dėl miesto ir apylinkės tvarkymo. Savaimė aišku, kad tučtuojau buvo panaikintas okupacinės valdžios potvarkis dėl visų gėrybių atidavimo. Džiaugėsi ir miesčionys, ir apylinkės ūkininkai, kad jau nereikės nešti vokiečiams pieno ir kiaušinių, nei vežti iškultų javų, o paskersta kiaušė visa bus tavo.

Vokiečiai pradžioje mėgino protestuoti, bet pamatė, kad protestai nieko nepadės, varžoti jėgą neišdriso. Jie aiškiai matė, kad karą pralošė, o už smurto panaudojimą teks gal ir asmeniškai atsakyti. Toliemesniuose valsčiuose žandariai irgi jau prievartos nerodė, o tik geruoju supirkinėjo iš ūkininkų maistą ir skubiai gabeno į Vokietiją, kur seniai siautė badas.

Mūsų komitetui opus klausimas — tai buvo varguomenės aprūpinimas, o jos buvo gana daug: našlaičiai, seniai, elgetos ir daugelis kieu mies-

to gyventojų, nes uždario maža buvo, o valgyti ir apsi-rengti reikėjo. Kas turėjo savo laukus ar daržus arba giminytės ryšį su kaimu, tiems buvo lengviau, bet daugelis to viso neturėjo. Juos reikėjo mūsų "valdžiai" aprūpinti. Iš kur, pagaliau, mokėti algas samdytai milicijai?

Komitetas nutarė apdėti moksečiais turtingesnius piliečius, ypač pirklius. Rodos, tik vieną kartą buvo padaryta mokesčių rinkliava, nes mūsų laimei, kaip iš dangaus nukrito daug gėrybių. Buvo taip:

Spalio mėn. pabaigoje ar lapkričio pradžioje iš Kelmės mums pranešė, kad prie jų miestelio prisiartinusi didelė vežimų vora, kuri vežanti iš Biržų apskrities į Vokietiją sėmenis. Šį transportą lydi keli ginkluoti vokiečiai. Pasitarę komitete, nutarėme žūtbūt šito transporto iš Lietuvos neišleisti. Jo sulaikyti buvo komandiruotas mano padėjėjas Elzbergis su dviem dešimtim apmokamų ir "garbės" milicininkų. Visi jie buvo ginkluoti kariškais šautuvais ir rankinėmis granatomis.

Atvažiuavęs į Kelmę, Elzbergis pranešė transporto viršininkui kad jis turi savo vyriausybės paliepimą nukreipti visą transportą į Raseinius ir jo neišleisti iš Lietuvos. Transporto viršininkas, puskarininkis, pradžioje graso ginkluotu pasipriešinimu, bet, pamatęs, kad čia nejuokai, nes prieš jį buvo irgi ginkluota jėga, be to, dar didelis įtūžimas kelmiečių ir net transporto vežikų — pradėjo vesti derybas. Buvo susitarta, kad toliau transportas neis, o dėl tolimesnio likimo tarsis su Raseinių komitetu vokiečių valdžios pareigūnais.

Kitą dieną iš Jurbarko atvažiavo automobiliu Kreishauptmanas (vokiečių apskrities viršininkas), iki tol buvęs bausis apskrities viešpats. Pagal seną savo įprotį jis išsyk pradėjo grūmoti, rėkti, grasinti, kad tuojau atsisiųš iš Šiaulių reikalingą kiekį kariuomenės, kuri tokį Raseinių komiteto "sauvaliavimą" kaip bematant sutramdysianti... Čia mūsų "prezidentas" Kuraitis parodė savo drąsą ir energiją. Jis trenkė kumščiu į stalą ir sušuko:

— Tamsta neužmiršk, kad jūsų viešpatavimo laikai, ačiū Dievui, jau praėjo. Aš rasiu galimybę apie jūsų betkokį agresingą žingsnį kam reikia

pranešti, o kas svarbiausia, tai negarantuojau, kad tamsta dabar iš čia gyvas išvažiuosi.

Išgirdęs tokius argumentus dreishauptmanas išsyk pakeitė toną ir jau visai švelniai pradėjo įrodinėti, kad sėmenys skubiai reikalingi aliejui spausti, nes Vokietijoje siaučias badas.

Prasidėjo visai kita kalba. Kreishauptmanas paklausė, ko kios už tuos sėmenis kompensacijos Raeseinių komitetas nori. Balsą paėmė komiteto narys senas advokatas Lėvy ir pirklys Kaplanas, abu žydai. Prasidėjo grynai pirkliškios derybos.

Sėmenų transportas buvo 630 centnerių. Po ilgų derybų buvo susitarta, kad jų vietoje vokiečiai mums duos 630 ctr. cukraus, tiek pat druskos ir dar grynais pinigais 70 tūkstančių markių. Transportas išleidžiamas tik po to, kai jau bus gautos visos sutartos gėrybės ir pinigai.

Laimėjimas buvo didelis! Mūsų jaunasis komitetas išsyk tvirtai atsistojo ant kojų. Kuraičio nuopelnas buvo aiškus ir neabejotinas, ir tai pakėlė ir jo, ir viso komiteto vardą.

Cukrus ir druska buvo labai reikalingi, nes jų jau ir už didelius pinigus sunku buvo galima gauti, o čia jų tokia krūva! Pinigai irgi buvo reikalingi. Tuojau buvo išduotos pašalpos varge esantiems, kurių mieste buvo nemaža. Milicijai buvo išmokėta alga.

8. Ispanka siaučia

Iš spaudos žinojome, kad Vakarų Europoje pradėjo

siausti nauja liga, kurios simptomai labai panašūs į gripą, būtent sloga, "kaulų laužymas", aukšta temperatūra ir, kas svarbiausia ir liūdniausia, tai didelis nuo jo mirtinumas. Kadangi ši liga prasidėjo Ispanijoje, tai ir buvo pavadinta "ispanka". Iš Ispanijos ji persimetė į Prancūziją, persirito per frontą ir pradėjo siausti Vokietijoje. Buvo visai aišku, kad greitai laiku ji apims ir Lietuvą.

Raseiniuose tuo laiku buvo du gydytojai: Kavaliauskas ir senis Mankauskas. Dar prieš ligos pasirodymą dr. Mankauskas sušaukė žydų kahalą (bendruomenę) ir maždaug taip pasakė:

— Klausykite, žydai! Aš esu senas ir niekur pas ligonį neisiu. Kai tik kas gaus slogą, pasijus negerai — tuojau tegula į lovą ir dvi savaites iš jos neturi išlipti, net jei ir gerai jaustųsi. Vaistai: aspirinas, chininas ir liepos žiedai. Jais apsirūpinkite iš anksto.

Netrukus sulaukėme ir mes "ispankos" su gana liūdnomis pasekmėmis. Mirtingumo nušimtis buvo didelis. Raseinių parapijoje būdavo iki 16 laidotuvių per dieną. Kas stebėtina, kad nė vienas žydas per visą epidemijos siautėjimą nemirė, nors ir persirgo didelė jų dauguma. Tai yra aiškus pavyzdys tautinio susipratimo ir savo autoriteto gerbimo.

Dėl mūsų lengvabūdiškumo daug žmonių netekome, jų skaičiuje ir komiteto nario, juristo Kersnausko, stipraus 30 — 35 metų žmogaus. Ar ne mes patys esame kalti?

(Tęsinys 11-me psl.)

Taisome keliamas duris
Dedam pamatus
Pakeliam namą
Atnaujinam priešakį
Įtaisom kambarius pastogėje
Kambarius rūsyje
Pristatom kambarius
Vonias ir virtuves

Atliekam cemento darbus
Tuckpointing
Plasteriavimas
Nutašom akmenis
Dengiam stogą, sienas
Įvedam šilumą, vandenį
Elektros laidus.

25 metų patyrimas. Žemos kainos. Darbas geriausiai atliekamas. FHA finansavimas. Nereikalingi įmokėjimai. Turim apsaugą, apdraudą.

PRANAS SALEMONAVIČIUS
KONTRAKTORIUS

504 WEST 33rd STREET (netoli Normal Ave.)
Susitarimui tel.: Victory 2-3486

**Chicagos Vienintelis
Lietuviškas Biuras
Kelionėms į Visą
Pasaulį**

**WORLD
Tours Inc.**

9688 EVERGREEN PLAZA
95th and Western Ave.

Ruošiame grupių ir pavienių asmenų keliones į Europą, Rusiją, Afriką, Pietų Ameriką, Kanadą, Pacifiko salas ir kitus pasaulio kraštus. Sutvarkome dokumentus, teikiame plačias ir tikslias informacijas. Didelėms grupėms duodame lankomus kraštus ir kalbas pažįstančius palydovus. Keleivius vežame lėktuvais, garlaiviais ir busais pačiomis pigiausiomis kainomis.

Kelionių reikalais kreipkitės į

WALTER RASK
(Rasčiauska)
GA 2-0640

(Tęsinys iš 10-to pusl.)

9. Pirmojo pašto Lietuvoje įrengimas

Okupacijos laikais Raseiniuose buvo veikli pašto įstaiga, kuri atlikdavo visas pašto operacijas. Stebėtina, kad visoje įstaigoje tebuvo ... tik vienas jaunas kareiviukas. Darbas jam ėjo labai sklandžiai. Spalio mėn. pradžioje išnyko daugumas vokiečių valdininkų, jų tarpe ir tas paštininkas. Buvo reikalas organizuoti savo paštą.

Raseiniuose gyveno buvęs rusų pašto valdininkas Lopata, kuriam mūsų komitetas ir pavedė organizuoti paštą. Jis susitarė su atitinkamais vokiečių pareigūnais Kaune ir šiauliuose, ir tik po kelių dienų pertraukos pradėjome gauti paštą iš šilinės garlaivių prieklauskos, o vėliau, Nemuniui sustojus, iš Lyduvėnų stoties.

Mūsų komitete kilo pašto mokesčio klausimas. Nutarėme išleisti savo pašto ženklus. Lapkričio mėn. pradžioje Kadušino spaustuvėje buvo išspausdinti pirmieji lietuviški pašto ženklai: "Raseinių pošta 7 kapeikos" ir "Raseinių pošta 3 kapeikos", kurie dabar yra didelė filatelistinė retėnybė.

(O kad taip žmogus būtų numatęs ir iš savo 125 markių algos bent dešimtį lapų būtų nusipirkęs!)

Kauno centrinio pašto didžiojoje salėje nepriklausomybės laikais buvo nupiešti palubų visi lietuviški pašto ženklai ir jų pirmoje vietoje — "Raseinių pošta". Tai buvo aiškus įrodymas, kad Raseinių "respublika" pradėjo tvarkyti savo administracinį aparatą anksčiau negu Lietuvos Respublika.

Paštas gerai veikė, tik jau tarnautojų buvo ne vienas, bet, rodos, keturi žmonės. Vieton lenkiško laikraščio pradėjome gauti iš Vilniaus savo oficiozą "Lietuvą", iš kurio sužinojome apie Lietuvos vyriausybės sudarymą.

10. Bandytas sudaryti Zemaičių respubliką ir Kapsuko delegatas

Gandai apie "Raseinių respubliką" paplito. Iš netolimų apylinkių, kaip Girkalnio, Kalnų, Nemakščių, Betygalos pradėjo pas mus važiuoti atstovai ir prašyti ir juos priimti savo globon. Kartą iš Tauragės atvažiavo du žmonės, kurie siūlė sukurti "Zemaičių respubliką" ir gyventi visai nepriklausomai nuo Lietuvos Valstybės Tarybos.

Šis jų pasiūlymas betgi nerado jokio atgarsio mūsų komitete. Jau tuomet buvo Vilniuje sudaryta mūsų vyriausybė.

Lapkričio pabaigoje sulaukėme ir bolševikų įgaliotinio. Atvažiavo lietuvis studentas, kuris paprašė susaukti mitingą. Jis mus Kapsuko vardu įti-

kinėjo tuojau steigti tarybas iš darbininkų ir proletariato. "Įgaliotinio" argumentus lengvai atrėmė tik atvažiavęs į Raseinius gimnazijos direktorius daktaras Demikis. Jis jam pasakė, kad kitokios tarybos išrinkti neįmanoma, nes dabartinio komiteto nariai laisvai išrinkti darbininkų ir proletarų. Karas ir žiauri okupacija visus mus suproletarino, ir jau "proletariškesnių" čia rasti negalima.

Kas dėl pasidavimo Kapsuko valdžiai, tai tas mums irgi nepriimtina, nes jis remiasi rusų durtuvais, o su rusais lietuviams nieko bendro turėti nenorė. Mes juos gerai ir seniai pažįstame.

Nieko čia nepesės, "įgaliotinis" kažkur kitur išvažiuo.

11. Visuomeninis gyvenimas

Kartą pas mane atėjo 23-25 metų Lazaris Sudakas, Odesos universiteto studentas, su pasiūlymu pagyventi Raseinių visuomeninį gyvenimą. Jo manymu, reikią mums leisti savo "oficiozą", vardu "Zemaitija", kur būtų spausdinami visi komiteto potvarkiai ir nutarimai, vietos kronika, Zemaitijos gyvenimo aktualijos ir šiaip įvairūs straipsniai.

Laikraštį redaguoti apsiėmė jis pats, tik nemokėdamas lietuvių kalbos, jis pasiūlė korektorium — vertėju Skamaraką. Man esan Raseiniuose, išėjo keli numeriai "Zemaitijos". Tolimesnio jos likimo nežinau.

Tas pats Sudakas pasiūlė įsteigti ir piliečių klubą. Netrukus jis suorganizavo koncertą su solistais iš Kauno, su gyvaisiais paveikslais, šokiais ir, žinoma, gausiu bufetu. Parengimas pasisekė, publikos buvo labai daug. Visi buvo labai patenkinti ir prašė dažniau tokius rengimus daryti.

12. "Revoliucija"

Gruodžio 8 d. anksti rytą gavau du pranešimus. Vienas buvo, kad iš Viduklės atvažiuoja garsus plėšikas ir žmogžudys (jo pavardės neprisimeinu), kuris su vietos padugnėmis turįs organizuoti plėšikų gaują. Raseiniuose ir apylinkėse. Kitas pranešimas buvo, kad į Stonų kaimą (3-4 km. nuo Raseinių), pas savo "paną", atvyko vokiečių žandaras, kuris savo viešpatavimo laikų raseiniškiams daug žalos padarė.

Pats pasiėmiau 4 milicininkus ir nuvykau į Stonus žandarą suimti. Plėšiką suimti pavedžiau geram pareigūnui milicininkui Legeckui, kuris jį asmeniškai pažinojo. — Į Stonus nuvykome klampodami sniegu iki kelių, o vietomis net iki pilvo. Žandaro jau neradome, nes jis švintant iš ten išvažiuo. Grįždami atgal, pusiaukelėje išgirdome iš miesto kelis šūvius. Paėjus kiek toliau, mus pasitiko komiteto narys, buvęs katorgi ninkas Judkė tokiais žodžiais:

— Ui, pone vade, mieste re-

voliucija! Daug užmuštų ir sužeistų, o milicijos jau nėra — visa išmušta ir nuginkluota. Bet jūs nebijokite, jums ir plaukas nuo galvos nenukeris! Tik jūs eikite daryti mieste tvarką!

Grįžęs į miestą, pamačiau tokį vaizdą: Prie milicijos būstinės didžiulė žmonių minia, kurioje daug žinomų miesto padugnių. Būstinė apdaužyta, šautuvų ir rankinių granatų nėra. Mano padėjėjas Elzbergis ir milicininkai be reikščių ant rankovės. Jie visi išbalę, susijaudinę, dairosi į mane.

Čia pat privaziavo rogės su nušautu milicininku Legecku. Staiga iš minios prieš jo prišoko vienas chuliganas ir, pridėjęs prie galvos revolverį, dar kartą šovė į jį.

— Žmogau, ką darai! — sušukau aš. — Matai gi, kad jis jau nebegyvas.

Sumišo jis ir pasislėpė minioje. Liečiau lavoną įnešti į milicijos būstinę, o pats nuvėžiau Elzbergį pasiinformuoti, kas gi čia įvyko.

Pasirodė, kad milicininkas Legeckas, pamatęs važiavusį žmogžudį, — plėšiką, liepė jam pakelti rankas, bet tas su dviem ar trimis savo draugais išsitraukė revolverius. Tuomet Legeckas šovė į jį ir sužeidė, bet jo draugai pradėjo šaudyti į Legecką, ir šis sužeistas pargriuvo.

Tai buvo apie 11 val. ryto, kada mieste dėl šventadienio buvo didelis žmonių judėjimas. Mieste kilo sumišimas, kuriuo pasinaudojo visi tamsūs gaivalai. Jie puolė milicininkus ir paskirai greit juos nuginklavo.

Užlipau ant rogių, nutildžiau minią ir taip maždaug prakalbėjau:

— Vyrai! Ką gero padarėte? Tvarka visur turi būti, o jei jos nebus ir nebus kam jos palaikyti, tai kas pasidarys? Nagi vienas kitą smaugs, ir to bus viršus, kas yra stip-

resnis. Kada gi tas pasibaigs ir ar taip bus galima ilgai gyventi? Pagalvokite! Dabar čia pat išrinkite žmogų, kuris turės tvarką palaikyti. Aš jam savo pareigas perduosiu.

Iš visų minios pasiūlymų pradėjo šaukti, kad aš turįs pasiilikti milicijos vadu ir kad kito jie nenorį. Aš atsisakinėjau, bet po ilgų ginčių ir šauksmų mano naudai sutikau, bet pastačiau sąlygą, kad visi mano milicininkai turi grįžti į savo vietas, o pagrobti ginklai turi būti gražinti.

Minia sutiko ir net nei prieš vieną mano milicininką nieko blogo nepasakė. Čia pat keli chuliganai prižadėjo man, kad visi ginklai dar šiandien bus gražinti į milicijos būstinę. Tikrai, dar iki vakaro gražino 32 šautuvus, taigi net du viršaus.

Liečiau savo padėjėjui Elzbergiui ir visiems milicininkams vėl užsidėti ant rankovių raiščius ir nuvežti Legecko lavoną į jo namus.

13. Susirgau šiltine

Nuėjau į namus nepaprastai išvargęs. Blogai jaučiausi, visas drebėjau, šaltas prakaitas pylėsi. Valgyti nieko nenorėjau, net ir tai dienai mamytės pagamintų šonkauliukų su troškintais kopūstais. Tai jau blogai!

— Nejaugi tai iš baimės? — pagalvojau. — Ne tokiose aplinkybėse teko būti ir nedrebėjau, tai kas gi čia gali būti?

Atsiguliau į lovą. Patikrinau temperatūrą. Termometras rodė 37°C., kas man buvo nemažas karštis, nes mano normali temperatūra tuomet buvo 35,4 — 35,6. Pakviestas daktaras Kavaliauskas tą dieną man nieko nepasakė, tik uždraudė betką valgyti.

Kitą dieną d-ras Kavaliauskas įtartinai žiūrėjo į mane ir parašė receptą: "Acidum muriaticum".

— Daktare, vidurių šiltinė?

(Tęsinys 12-me pusl.)

OSTERVILLE MANOR, INC., VASARVIETĖ,
kurioje Jūs praleisite atostogas, būsite patenkinti.

Mūsų šūkis -- vasarotojui duoti pilną poilsį.

Ši vasarvietė naujai atremontuota, turi 60 kambarių su visais poilsui reikalingais įrengimais.

Dėl smulkesnių informacijų ir kambarių užsakymo kreiptis šiuo adresu:

OSTERVILLE MANOR, INC.,

Ostrerville-Capecod, Mass. Tel. GARDEN 8-6991

(Tęsinys iš 11-to psl.)

— paklausiau.

Dr. Kavaliauskas lyg ir buvo nepatenkitas tokiu savo paciento "mandrumu", bet, matydamas mano ramumą, patvirtino, kad sergu šiltine. Ką darysi, reikėjo su likimu sutikti.

14. "Iš numirusiųjų prisikėlimas"

Gruodžio 9 d. iš ryto atvyko pas mane padėjėjas Elzbergis. Jis pranešė apie tvarkos atstatymą milicijoje ir mieste. Į mano klausimą, ar gerai pašarvotas Legeckas, jis šypsodamasis atsakė, kad iš vakaro gražiai buvo pašarvotas, bet... naktį numirėlis pabėgo. Šetau!

Po kelių mėnesių Kaune sutikau Legecką, tuomet jau komendanto Mikuckio pasiutinį, kuris man apie gruodžio 8 — 9 d. įvykius štai ką pasakojė:

Gruodžio 8 d. rytą daug žmonių važiuo į bažnyčią. Žmogžudys, kurį aš jam pavadčiau suimti, turėjo atvažiuoti nuo Viduklės, taigi jis, Legeckas, tą kelią ir kontroliavo.

Prie liuteronų bažnyčios žmogžudys išlipo iš rogių, jo gi bendrai pasiliko rogėse. Legeckas užtaisė šautuvą ir sušuko: "Rankas augštin!" Matydamas, kad žmogžudys griebiasi ištraukti iš kišenės ginklą, Legeckas pirmas šovė ir pataikė. Tuomet iš rogių, kuriomis žmogžudys atvažiuo, pasigirdo keli šūviai, ir jis, Legeckas, buvo persautas per plaučius ir į koją. Jis pargriuvo.

Prie jo prišoko keli vyrai, pradėjo smarkiai mušti ir spardyti kojomis, kol jis visai nustojęs sąmonės. Kad jo visai neužmuštų, Legeckas, kiek atgavęs sąmonę, apsiverkęs kniūpščias ir užsidengęs galvą rankomis. Vėliau jis jaučė, kaip buvo guldomas į roges, bet vis vaidinęs negyva. Staiga jis pajutęs kažkokį trenksmą, nuo kurio galutinai nustojęs sąmonės. Tai buvo šūvis jam į galvą mano aki-vaizdoje. Tas šūvis jam, pasirodė, nuplėšęs tik nosies viršūnę, bet galvos ir smegenų nepalietęs.

Pabudęs Legeckas pamatė save pašarvotą: prie jo galvos kryžius ir žvakės, o kambaryje raudanti žmona. Žmona smarkiai išsigandusi, kai "nabašninkas" sukrutėjo, bet tuojau nusiramino. Išgėręs vandens ir galutinai atgavęs sąmonę, Legeckas liepė žmonai nueiti pas netolimą kaimyną, kad tas atvažiuotų ir paimtų su savim į roges daug šiaudų.

Taip jis išvažiuo į kaimą, kur atsigavęs ir jau 1919 m. sausio mėn. įstojęs savanorių į Lietuvos kariuomenę.

15. Lietuvos valstybės pradžia. Savanoriai

Besirgdamas domėjausi mūsų valstybės gyvenimo pirmu-

tiniais žingsniais, Raseinių tvarkymusi ir pasauliniais įvykiais.

Tarybos oficioze "Lietuvoje" buvo daug visokių potvarkių dėl mūsų nepriklausomo, savarankiško gyvenimo. Iš "Lietuvos" sužinojau, kad esu šaukiamas į Vilnių užimti Generalinio štabo viršininko padėjėjo vietą, bet buvau visai silpnas ir iš lovos pajudėti negalėjau. Vėliau sužinojau, kad visi buvę karininkai ir puskarininkai privalo iki sausio mėn. 16 d. atvykti į Vilnių arba į Kauną. Negalėjau vykti, nes dr. Kavaliauskas prikaustė mane prie lovos iki vasario 1 d.

Su dideliu susijaudinimu perskaičiau naujo ministerių kabineto pirmininko M. Slezevičiaus atsišaukimą Lietuvos vyrams stoti savanoriais besikuriančiom kariuomenėn. Kiek jame buvo ugnies! Kiek patriotizmo!

1919 m. sausio mėn. pabaigoje, kiek sustiprėjęs po ligos, pradėjau vėl lankyti komitetą ir dalyvauti posėdžiuose. Jau iš Kauno, kur persikėlė mūsų vyriausybė, buvo atvažiuo keli pareigūnai tvarkyti vietoje valstybinio gyvenimo. Taip Tiekimo ir Maitinimo ministerijos atstovas atvažiuo steigti Suėmimo Komiteto, Finansų ministerijos — izdinės, o Vidaus Reikalų — Apskrities Valdybos. Krašto Apsaugos ministerija atsiuntė eilę potvarkių dėl savanorių priėmimo ir transportavimo Kaunan.

Nuostabu, kad žemaičiai šaukimą stoti savanoriais savo kraštą ginti priėmė be ypatingo entuziazmo. Iš Raseinių miesto ir jo apylinkės į mūsų komitetą atvykdavo tik pavieniai žmonės, pasiteiraudavo, kiek kariuomenėje duos duonos, mėsos, ir algos, ir vėl grįždavo namo. Per visą sausio mėnesį gal tik kokį dešimtį savanorių tepasiuntėme.

Tokį nemalonų reiškinį galima paaiškinti tik tuo, kad, be Slezevičiaus atsišaukimo, kuris mažai kam buvo žinomas, jokios agitacijos nebuvo. Tiesioginio bolševikų pavajaus dar nebuvo, o be to, žemaičiai pasižymi savo šaltumu.

Priešingai buvo Dzūkijoje ir rytinėje Lietuvoje.

16. "Raseinių respublikos" pirmenybės

Žvelgdamas išsyk į visą Raseinių 1918 m. gyvenimą, turiu pasakyti, kad raseiniškiai pirmieji numetė vokiečių okupacijos pančius ir iš visos Lietuvos pirmieji pradėjo savarankiškai tvarkytis. Tiesa, tvarkėmės gana primityviai, be jokių mandrybių, gospadoriškai, gal būt dėl to, kad tas tvarkymasis buvo nedidelės apimties.

Visi buvome gyvenimo žiauriai išvarginti, todėl kiekvienas, nors ir mažiausias gyvenimo pagerinimas ar patobu-

linimas buvo visų su pasitenkinimu priimamas.

Vėliau sužinojome, kad ir kitose Lietuvos vietose mūsų žmonės panašiai ėmė tvarkytis, bet "Raseinių respublika" chronologinės pirmenybės vis dėlto niekam neužleis. Net ir pačiai Lietuvos Respublikai...

Pastaroji, tiesa, turėjo vasario 16 d. Nepriklausomybės paskelbimo Aktą, bet iki lapkričio mėn. Vaistybės Taryba buvo tiek okupanto suvaržyta, kad jokio veikimo rodyti negalėjo.

Raseinių savanoriško gyve-

nimo garbė turi būti pripažinta pirmiausia Edelio vaistinės "klubui", kur kilo mintis apie tą mūsų "nepriklausomybę". Buvo vykusiai pagautas didžiausias vokiečių nusiminimo momentas, ir dėlto iš okupanto pusės didelio pasipriešinimo nesulaukėme.

Didelės pagarbos vertas energingas Viktoras Kuraitis, mūsų komiteto pirmininkas, kuris griežtai, kietai ir profingai tvarkė gyvenimą, neleidamas įsiviešpatauti chaosui ir nebijodamas jokių grasinimų iš vokiečių pusės.

1909

1959

STANDARD FEDERAL Chicagos stipriausioji įstaiga

Laiminga ateitis priklauso tiems, kurie taupo SAUGIAI dėl jos. Jau virš 50 metų sėkmingai tarnaujame lietuviams.

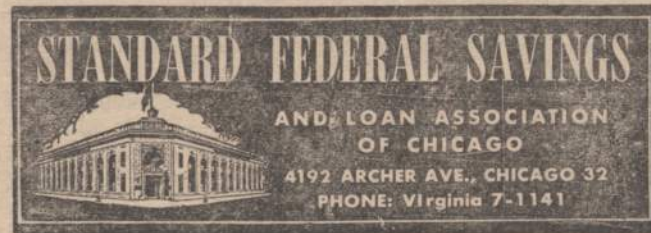
- Kodėl neskolinti iš Standard Federal, kurioje daug sutaupysite?

Chartered and supervised by the U. S. Government

JUSTIN MACKIEWICH, President
JUSTIN MACKIEWICH JR., Executive Vice-president

TURTAS \$70,000,000.00

ATSARGOS FONDAS \$6,000,000.00

VALANDOS: Kasdien, įskaitant šešt. nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų. Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8 val. vak. Treč. vieš. neatidaroma.

MOVING APDRAUSTAS PERKRAUSTYMAS MOVING
IS TOLI IR ARTI
Nauji dideli trokai - Naujais kraustyimo trankiais
Ilgų metų patyrimas - Pigus ir sąžiningas patarnavimas
JUOZAS NAUJOKAITIS
2022 W. 69th St. Chicago 36, Ill. Tel. Wblbrook 5-9209

PIGIAUSIEJI IR GREIČIAUSIEJI
SIUNTINIAI Į LIETUVĄ PER

Patria Gift Parcel Co.

3741 West 26th St., Chicago 23, Ill.
CRawford 7-2126

MOTERIMS: 4½ ya. medžiagos patalo impilams ir 24 ya. įvairaus rayon 6 suknelėms \$53.80
VYRAMS: tamsiai mėlyna vilna paltui, tamsiai pilka dryža vilna siutui, mėlynas rayon siutui ir 6 ya. rayon pamušalui \$55.10

Labai žemos kainos maisto, akordeonų, siuvamų mašinų ir prekių, parduodamų mūsų įstaigoje, o ypač didelis pasirinkimas vietinių ir importuotų vilnonių medžiagų ir odos.

Siunčiame Jūsų atneštus arba paštu atsiųstus siuntinius. Patalpos vėsinamos—Air conditioned, todėl vasaros metu čia rasite gerą poilsį.

NORS KARTĄ ĮSITIKINKITE!

Darbo valandos nuo 9:00 iki 6:00, šeštadieniais nuo 9:00 iki 5:00.

GARSINKITĖS NAUJIENOSE